

ESIPUHE

Kauppakamareiden tavoitteena on vapaa, vauras, avoin ja kilpailukykyinen Suomi, joka on paras aivan jokaiselle. Tavoitteenamme on Suomi, jonka kokonaishyvinvointi on korkein mahdollinen.

Hyvinvointi syntyy laajasta kilpailukyvyistä, jossa suhteellisen kustannuskilpailukyyn lisäksi pidetään huolta kasvukilpailukyvyistä. Kasvukilpailukyky tarkoittaa julkisia investointeja yhteiskunnan tuottavuuspotentiaalia kasvattaviin tekijöihin kuten koulutukseen ja infrastruktuuriin. Tuottavuuskasvu realisoituu, kun yksityinen sektori investoi: luo työpaikkoja, synnyttää talouskasvua ja siten hyvinvointia koko yhteiskuntaan.

Viime aikoina varsinkin anglosaksisessa keskustelussa on puhuttu kapitalismin uudelleen määrittelystä. Suomalaisesta perspektiivistä keskustelun voi kiteyttää kahteen tavoitteeseen: pohjoismaiseen, tehokkaasti järjestettyyn, mahdollistavaan hyvinvointiyhteiskuntaan sekä vastuullisiin yrityksiin, joiden toimintaa ajaa voitontavoittelun rinnalla laajempi sosiaalinen ja ekologinen vastuullisuus.

Vastuullinen yritystoiminta on kuulunut kauppakamareiden arvoihin aina, yli sata vuotta. Moraalisesti ja kestävästi oikein toiminen on kauppakamareiden toteuttaman itsesääntelyn ytimessä. Vastuullisuuslautakuntamme ja ilmastositoumuksemme ovat esimerkkejä tästä toiminnasta.

Arvoihimme kuuluu yhteiskunnan aito mahdollisuuksien tasa-arvo. Se tarkoittaa tasa-arvoisia koulutusmahdollisuuksia, universaalaa sosiaali- ja terveystakuutusta sekä heikoimmista huolenpitoa. Tällainen pohjoismainen malli on luonut maailman vauraimpia ja kilpailukykyisimpiä yhteiskuntia.

Kutsuttakoon pohjoismaista mallia ”chydenuislaiseksi hyvinvointivaltioksi”, jossa vapaa kilpailu ja toimiva talous sekä mahdollistava yhteiskunta ovat saman kolikon kaksi puolta. Ilman toista ei ole toista. Kannatamme sitä, mutta tehokkaasti järjestettynä.

Nykyisessä kapitalismikeskustelussa sama tavoite, joka vaikka USA:ssa tarkoittaa univertsaalin terveydenhuollon luomista ja suurituloisempien verotuksen kiristämistä, tarkoittaa Suomessa lähes päinvastaista. Saman ihanteen toteuttamiseksi meidän on uudistettava sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita, hyödynnettävä markkinamalleja korkeakoulutuksessa sekä tuotava kilpailua ja uusia rahoitusmalleja infrastruktuurin kehittämiseen – tehokkaamalla ja neutraalimmalla verojärjestelmällä sekä nykyistä matalammalla veroasteella.

Suomi oli viime vuosisadan globaali menestystarina. Taloutemme kasvoi kumulatiivisesti toiseksi eniten maailmassa. Rohkeat rakenteelliset uudistukset, viisaat julkiset investoinnit ja chydenuislainen hyvinvointivaltio tekivät meistä 2000-luvun alussa yhden kilpailukykyisimmistä maista. Viime vuosikymmenet olemme eläneet pysähtyneisyyden aikaa. Olemme pitäneet kiinni menneistä rakenteista ja saavutetuista eduista. Uudistuksia on toteutettu liian vähän, liian myöhään. Tähän on saatava muutos.

Tämä ohjelma sisältää rohkeita reformeja ja uusia tekemisen malleja. Ne toteuttamalla Suomi voi nousta jälleen maailman kilpailukykyisimmäksi maaksi.

JUHO ROMAkkANIEMI,
toimitusjohtaja,
Keskuskauppakamari

JOHDANTO

VARMIN TAPA YHTEISKUNNALLE TAANTUA ON ELÄÄ USKOSSA, ETTÄ KAIKKI ON HYVIN. TULEVAISUUDEN MENESTYS SEURAA VAIN JATKUVASTA HALUSTA KEHITTÄÄ YHTEISKUNTA.

2000-luvun alkupuolella Suomi oli Maailman talousfoorumin (WEF) kilpailukykyvertailussa sijalla yksi, siis maailman kilpailukykyisin maa, useamman vuoden ajan. Mutta sitten alkoi polveileva lasku. Vuonna 2019 Suomen sijoitus samassa vertailussa oli 11. Suomella on edelleen vahvuuksia ja tilanne on kohtalaisen hyvä, mutta huolestuttavaa on suunta. Suunta, joka on alaspäin. Kilpailukyky, joka heikkenee useilla eri osa-alueilla yhtä aikaan verrattuna kilpailijamaihimme.

Suomella on kaikki edellytykset rakentaa alavalla vuosikymmenellä uusi versio menestystarinastaan ja varmistaa maamme hyvinvointi. Rima on asetettava korkealle. On tavoiteltava nousua maailman kilpailukykyisimmäksi maaksi. On jätettävä kilpailijamaat jälkeen olemalla paras - osaavin, dynaamisin ja houkuttelevin.

Maailman muuttuminen ei ole uusi asia, mutta uutta on se kiihtyvä nopeus, jolla muutos jatkossa tapahtuu. Kilpailukykyinen yhteiskunta on edellytys jatkuvassa muutoksessa menestymiseen. Kilpailukykyinen yhteiskunta selviää väestön ikääntymisestä, onnistuu torjumaan ilmastonmuutoksen, kykenee luomaan kestäväää kasvua ja jakamaan hyvinvointia oikeudenmukaisesti.

Kilpailukykykymittarit kertovat yhteiskuntien kehityksestä ajassa. Mittareita voidaan käyttää ennen kaikkea oman aseman kirittämiseen. Kilpailukyky ei ole nollasummapeliä. Useat maat voivat olla kilpailukykyisiä samanaikaisesti, eikä toisen kilpailukyky ole suoraan toiselta pois. Esimerkiksi, jos koulutustaso nousee yhdessä maassa, ei se laske toisessa – koulutustaso voi nousta molemmissa maissa samaan aikaan. Kyseessä on kuitenkin kilpailu siinä mielessä, että globaalitaloudessa yrityksillä ja ihmisillä on vaihtoehtoja, mistä valita. Esimerkiksi kilpailu investoinneista tai osaavasta työvoimasta päättyy usein yhden maan voittoon – ja toisen häviöön.

Mutta miksi Suomen pitää voittaa? Siksi, että kilpailukykyinen yhteiskunta on hyvinvoiva yhteiskunta. Hyvinvointivaltiomme suuret menot vaativat myös suuret tulot. Kilpailukyky ymmärretään usein tuottavuuden kautta. Tuottavuuden kasvu taas on keskeisessä roolissa talouden kasvussa, joka synnyttää hyvinvointimme. Mitä kilpailukykyisempi maamme on, sitä turvallisemmalla ja tuottoisemmalla pohjalla hyvinvointiyhteiskuntamme rahoitus on.

Kansainvälisessä kilpailukyvyssä on ennen kaikkea kyse siitä, että luodaan Suomeen kannustava, mahdollistava ja ennakoitava toimintaympäristö. Toimintaympäristö, joka houkuttelee yrityksiä investoimaan, kasvamaan ja työllistämään sekä yksittäisiä ihmisiä yrittämään, innovoimaan ja tekemään töitä.

Suomi on vientivetoinen maa globaalissa taloudessa. Emme elä umpiossa. Poliittisia päätöksiä ja yhteiskunnan kehityksen suuntaa pitää tarkastella kansainvälisessä kontekstissa ja verrokkeina on käytettävä tärkeimpiä kilpailijamaitamme.

Suomen kilpailukyvyin heikkeneminen johtuu pitkälti siitä, että muut maat ovat parantaneet omaa kilpailukykyään, kun taas Suomi ei ole kyennyt uudistumaan ja pysymään kehityksen huipulla. Edessämme ovat ratkaisevat vuodet. Menetetty vuosikymmen on jäänyt taakse, talous on kasvanut viime vuosina ja vienti vetää edelleen. Huolestuttavia merkkejä on kuitenkin ilmassa. Kansainvälinen kilpailu kiihtyy jatkuvasti ja Suomen on juostava koko ajan lujempaa vain pysyäkseen paikoillaan.

Edessämme on nyt valinta: uudistu tai näivety. Nykytila johtaa hitaaseen näivettymiseen. Suomen on valittava rohkean uudistumisen tie. Tavoitteeksi tulee yksiselitteisesti asettaa, että Suomi nousee takaisin maailman kilpailukykyisimmäksi maaksi alkavan vuosikymmenen aikana. Koska kilpailukyky syntyy useiden oikeasuuntaisten poliittisten päätösten seurauksena, on tavoitetta lähdettävä toteuttamaan päätös kerrallaan. Ratkaisun avaimet ovat omissa käsissämme.

Suomen tulevaisuuden menestyksen ratkaisee onnistuminen niillä keskeisillä politiikan osa-alueilla, jotka voivat nostaa Suomen

maailman kilpailukykyisimmäksi maaksi. Keskeisimmässä roolissa on osaaminen, joka on Suomen kilpailukyvyin ja hyvinvoinnin kulmakivi. Globalisaation edetessä Suomen omat mahdollisuudet vaikuttaa moniin kilpailukyvyin tekijöihin ovat vähentyneet. Osaaminen on Suomen ainoa globaali kilpailuetu, johon voimme vaikuttaa omin päätöksin. Tavoitteena tulee olla, että Suomessa on maailman osaavin kansa.

Vahvasti omissa käsissämme on myös toimivan infran luominen. Hyväkuntoinen liikenteen infrastruktuuri, toimiva väyläverkosto sekä sujuvat logistiikkaketjut ovat Suomen kilpailukyvyin perusedellytys ja merkittävä osa ratkaisua ilmastonmuutoksen vastaisessa toiminnassa.

Dynaaminen ja kilpailukykyinen talous syntyy, kun työmarkkinat toimivat, verotus on kannustavaa, työnteko on aina kannattavaa ja sääntely sujuvaa. Keskeistä on ennakoitavuus sekä kasvuun, investointeihin ja työntekoon kannustava lainsäädäntö. On itsestään selvää, että kilpailukyvyin ytimessä on vastuullinen, kestävä kasvu. Ilmastonmuutos on torjuttava tai muuten kaikki muu on turhaa.

SISÄLTÖ

ESIPUHE	3
JOHDANTO	4
MITÄ KANSAINVÄLISET KILPAILUKYKYMITTARIT KERTOVAT SUOMEN KILPAILUKYVYSTÄ	7
NÄIN SUOMI NOSTETAAN MAAILMAN KILPAILUKYKYISIMMÄKSI MAAKSI 2020-LUVULLA 8	8
1. OSAAMINEN.....	8
2. INNOVATIIVINEN, UUTTA LUOVA SUOMI	24
3. TOIMIVA INFRASTRUKTUURI	32
4. KILPAILUKYKYINEN TALOUS JA KANNUSTAVA HYVINVOINTIVALTIO	38
5. KILPAILU, SUJUVA SÄÄNTELY JA BYROKRATIAN PURKAMINEN	52
6. GLOBAALISTI PÄRJÄÄVÄ EU – SUOMEN KILPAILUKYVYN VETURI	56

MITÄ KANSAINVÄLISET KILPAILUKYKYMITTARIT KERTOVAT SUOMEN KILPAILUKYVYSTÄ?

Keskuskaupakamari julkaisi joulukuussa 2019 pääekonomisti **Mauri Kotamäen** analyysin *Paras, huonoin vai molempia – Suomi kansainvälisissä kilpailukykyvertailuissa*. (Lue lisää: kaupakamari.fi) Analyysissa Kotamäki tutki Suomen vahvuuksia ja heikkouksia WEF:n ja IMD:n kilpailukykyvertailuissa sekä tarkasteli OECD:n, Euroopan Komission ja IMF:n maaraaportteja ja niiden analyysseja ja neuvoja sekä luottoluokittajien Fitch, Moody's ja Standard & Poor's arvioita Suomen talouden tilasta.

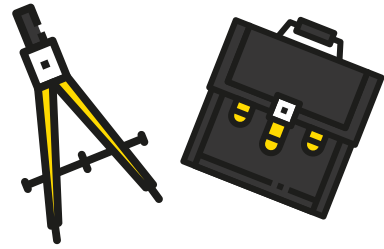
Suomen sijoitus vuonna 2019 Maailman talousfoorumin (WEF) kilpailukykyymittarilla oli 11. WEF:n vertailu koostuu 103 indikaattorista ja mukana vertailussa on 140 maata. WEF:n kilpailukykyraportin mukaan Singapore on maailman kilpailukykyisin kansantalous, toiseksi sijoittuu Yhdysvallat ja kolmantena on Hong Kong.

Institute for Management Development IMD:n vuoden 2019 kilpailukyky selvityksessä oli mukana 63 maata. IMD:n kilpailukykyvertailu lähtee siitä olettamasta, että hyvinvointi syntyy yrityksissä. Vertailu arvioi maiden järjestelmiä yritysten arvionluonnin mahdollistajana pitkällä aikavälillä. Tulosten mukaan Suomi menestyy muihin Pohjoismaihin verrattuna heikoiten, mutta sijoittuu kuitenkin maiden parhaimpaan neljännekseen sijalle 15.

Kotamäen analyysin mukaan kilpailukykyvertailuista ja eri instituutioiden arvioista selviää, että Suomen suurimmat kilpailukykyongelmat liittyvät työmarkkinoiden toimivuuteen, julkiseen talouteen, kuten väestön ikääntymiseen, verotukseen ja korkeaan rakenteelliseen työttömyyteen sekä liikenneinfrastruktuuriin. Vahvuutemme taas ovat osaaminen ja instituutioiden toimivuus.

NÄIN SUOMI NOSTETAAN MAAILMAN KILPAILUKYKYISIMMÄKSI MAAKSI 2020-LUVULLA

I. OSAAMINEN

SUOMEN TULEVAISUUDEN MENESTYKSEN JA KILPAILUKYKYYN RATKAISEE OSAAMINEN. OSAAMINEN ON SUOMEN AINOA TÄYSIN OMISSA KÄSISSÄ OLEVA GLOBAALI KILPAILUETU.

Kansainvälisissä kilpailukykyvertailuissa Suomi pärjää usein hyvin osaamiseen liittyvissä osioissa. Täysin vailla huolta ei voi kuitenkaan olla. Esimerkiksi WEF:n kilpailukykyvertailun mukaan Suomi on tippunut tietojen ja taitojen pilarissa kärkisijalta toiselle sijalle. Institute for Management Development IMD:n vertailussa Suomi on koulutusosiossa sijalla kolme.

OECD:n Education at Glance 2019 -raportti nostaa myös esiin useamman ongelmakohtan. Suomi käyttää OECD keskiarvoa enemmän rahaa varhaiskasvatukseen suhteessa BKT:een, mutta silti lasten osallistumisaste varhaiskasvatukseen on OECD keskiarvoa huonompi. Korkeakoulujen rahoitus per opiskelija on laskenut vuoden 2010 jälkeen 9 prosenttia ja yksityiset panostukset korkeakoulutukseen ovat selkeästi OECD keskiarvoa pienemmät.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana Suomen suhteellinen sijoitus vertailumaihin nähden on laskenut. Tämän osoittaa aiemmissa kappaleissa mainittujen asioiden lisäksi myös OECD:n koulutustasovertailut sekä PISA- ja TIMMS-tutkimukset. Suomen PISA-tulokset ovat laskeneet kaikissa mitattavissa aineissa vuoden 2006 mittauksesta saakka. Vuoden 2018 mittaus on siis käytännössä neljäs peräkkäinen mittaus, jossa Suomen pistemäärät lukutaidossa, matematiikassa ja luonnontieteissä laskevat. Suunta on käännettävä heti. Aikaa ei ole hukattavaksi, koska erot kasvavat koko ajan. 2020-luvun aikana Suomen on nouseva takaisin kärkeen eri koulutus- ja osaamisvertailuissa.

Pula osaavasta työvoimasta on noussut vakavaksi kasvun esteeksi yrityksille. Työvoiman niukkuus tulee arvioiden mukaan hidastamaan koko Suomen talouskasvua tulevina vuosina. Ongelma ei johdu pelkästään noususuhdanteesta vaan tilannetta pahentaa väestön ikääntyminen. Työvoimapulan helpottaminen sekä tulevaisuuden osaamistarpeisiin vastaaminen vaativat jatkuvaa, elinikäistä oppimista sekä joustavaa koulutusjärjestelmää.

Työelämän osaamisvaatimukset muuttuvat yhä kiihtyvällä tahdilla. Digitalisaatio ja teknologian nopea kehitys muuttavat kaikkien töiden sisältöä. Jatkuva, elinikäinen oppiminen vahvistuu työelämän normina. Ilman monipuolisia mahdollisuuksia ja motivaatiota jatkuvaan osaamisen kehittämiseen on uhkana tippua osaamiskuiluun. Tarvitsemme jokaisen kynnelle kykenevän mukaan työelämään. Tämä voidaan varmistaa vain onnistuneella jatkuvan oppimisen reformilla.

Suomen tulevaisuuden menestyksen ja kilpailukykyyn ratkaisee osaaminen. Koulutusjärjestelmämme on sopeuduttava niin yksilöiden, yritysten kuin yhteiskunnan muuttuviin tarpeisiin. Kaikki keinot työvoiman saatavuuden kasvattamiseksi sekä osaamisen lisäämiseksi on otettava käyttöön. Oman osaamisen lisäksi Suomen on houkuteltava huippuosaajia ja ammattilaisia myös ulkomailta.

Suomella on edelleen hyvä perusta, jolle rakentaa. Rohkeilla uudistuksilla Suomi voi lunastaa takaisin paikkansa koulutuksen ja osaamisen mallimaana. Maailman osaavin kansa on kova tavoite, mutta täysin saavutettavissa.

KORKEAKOULUTUS UUTEEN ASENTOON

TAVOITTELLAAN KOULUTUSTASON NOUSUA JA TEHDÄÄN PYSYVÄ INVESTOINTI OSAAMISEEN. UUSI YLIOPISTOSÄÄTIÖ TURVAISI YLIOPISTOJEN RAHOI- TUKSEN SUHDANNEVAIHTELUILTA.

Suomen kilpailukyky nojaa korkean osaamisen ja korkean koulutustason varaan. Korkea osaaminen saavutetaan laadukkaalla korkeakoulutuksella sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalla. Suomen korkeakoulujärjestelmän perusta on hyvä, mutta sitä on syytä päivittää uuteen asentoon.

Suomen koulutustaso laskee suhteessa muihin OECD-maihin. Kärkipaikalta on tiputtu alle OECD-keskiarvon. Vuonna 2018 nuorista ikäluokista korkeakoulututkinnon suoritti 41 %, kun Opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision mukainen tavoite vuoteen 2030 mennessä on 50 %. Suomen kehitys viimeisen 10 vuoden aikana on ollut vain 3 prosenttiyksikköä ylöspäin, kun samalla ajan jaksolla OECD:n keskiarvo on noussut peräti 9 prosenttiyksikköä.

Koulutustason nostaminen ja osaavan työvoiman takaaminen yrityksille vaatii korkeakoulutuksen koulutusmäärien lisäämistä. Tavoitteen saavuttaminen vaatii vuoteen 2025 mennessä 5000 vuosittaisen tutkinnon lisäämistä ja vielä sitäkin enemmän välillä 2025-2030. Korkea-

koulujen nykyisin resurssein koulutustason nostoa ei ole mahdollista toteuttaa vaan se vaatii perusrahoituksen kasvattamista. Muuten koulutuksen laatu voi vaarantua.

Koulutusmäärien kasvattamisen lisäksi on ensiarvoisen tärkeää panostaa läpäisyn parantamiseen. OECD:n mukaan vuonna 2018 Suomen korkeakouluista valmistui kandidaattitason tutkintoon tavoiteajassa vain 43 % opiskelijoista. Luku on surkea. Heikko läpäisy aiheuttaa resursien hukkaa ja lyhentää työuria. Korkeakouluja on ohjauksen ja rahoituksen keinoin pakotettava toimenpiteisiin läpäisyn parantamiseksi.

Opetushallituksen tekemän ennakkoinnin mukaan korkeakoulutetun työvoiman tarve kasvaa voimakkaasti vuoteen 2035 mennessä. Nykyiset koulutusmäärät eivät riitä täyttämään ennakoitua tarvetta. Uudesta työvoimasta yli puolella pitää olla korkeakoulututkinto. Uusien työpaikkojen osalta korkeakoulutetun työvoiman tarve on jopa yli 75 %. Tähän muutokseen on varauduttava jo nyt.

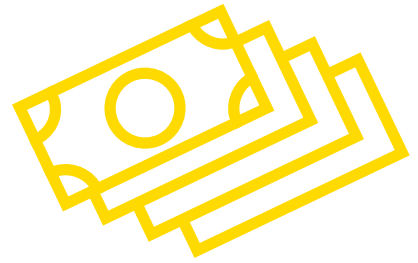
Korkeakoulutusta, kuten muutakin koulutusta, pitää ensisijaisesti järjestää työelämän tarpeeseen. Tämä edellyttää tiivistä ja vuorovaikutteista yhteistyötä korkeakoulujen ja samalla toiminta-alueella toimivien yritysten kanssa. Koulutusalat, -määrät ja -sisällöt pitää suunnitella alueen yritysten tarpeet huomioiden. Konkreettinen keino vahvistaa työelämän tarpeen huomioimista on lisätä yritysten edustajien määrää korkeakoulujen hallinnossa aina hallitustasolta lähtien.

RATKAISUT

- Korkeakoulutuksen koulutusmäärää lisättävä ja perusrahoitusta kasvatettava vastaavasti.
- Koulutuksen läpäisyä on nostettava siten, että vähintään 75 prosenttia opiskelijoista suorittaa tutkintonsa tavoiteajassa.
- Korkeakoulujen yhteistyön tiivistämistä pitää jatkaa ja päällekkäistä toimintaa vähentää.
- Korkeakoulutusta pitää järjestää ensisijaisesti työelämän tarpeen mukaan. Tiivistetään entisestään korkeakoulujen ja yritysten yhteistyötä sekä lisätään yritysten edustajien määrää hallinnossa.

PERUSTETAAN YLIOPISTOSÄÄTIÖ JA TEHDÄÄN PYSYVÄ INVESTOINTI OSAAMISEEN

Korkeakoulutus on ollut 2010-luvulla suuressa murroksessa. Suomessa lähes kymmenen vuotta kestänyt talouden taantuma aiheutti sen, että korkeakoulutuksen valtionrahoitusta on vähennetty. 90-luvun lamassa tilanne oli toisin. Silloin koulutusleikkauksia vältettiin, koska nähtiin koulutuksen tulevaisuutta rakentava luonne. Opetusalan ammattijärjestö OAJ:n mukaan ammattikorkeakoulujen perusrahoitus on kutistunut vuodesta 2011 vuoteen 2019 yhteensä 224 miljoonaa euroa (-30 %). Samassa ajassa yliopistojen rahoitus on kutistunut 300 miljoonaa euroa (-19 %).

Tulevaisuudessa meidän on vältettävä koulutukseen kohdistuvat leikkaukset. Myös mahdollisten talouden taantumien aikana. Koulutus ja korkeaan osaamiseen panostaminen auttavat takaisin kasvu-uralle, joten niistä säästäminen on lyhytnäköistä. Valtiontalouden ollessa tiukoille käydään säästökohteista kovaa väantöä ja koulutus on viime aikoina ollut häviäjän roolissa. Entä jos tämän tilanteen voisi muuttaa?

YLIOPISTOILLE UUSI PERUSRahoitus

Valtion omistuksilla on historian saatossa tuettu yhteiskunnan kehittymistä sen tärkeissä vaiheissa. Suomi teollistettiin aikanaan pitkälti julkisella pääomalla yksityisen pääoman puutteessa. Vuosien varrella valtion suorat omistukset pörssiyhtiöissä ovat kasvaneet merkittäväksi, lähes 30 miljardin potiksi. Suhdannepolitiikan välineenä ja juoksevien menojen katteena valtion omistukset tai niiden tuotot toimivat

huonosti. Paljon menee hukkaan eikä hukattua saa takaisin.

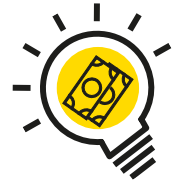
Suomen tulisi tehdä merkittävä strateginen valinta ja sijoittaa valtion omistusten tuotot ainoaan pysyvään globaaliin kilpailuetuumme, osaamiseen. Omistusten käyttäminen pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti kasvun ja kilpailukykyyn tukemiseksi on ainoa oikea ratkaisu. Pysyvä investointi osaamiseen saadaan aikaan perustamalla Suomen yliopistosäätiö, jonka päätehtävänä on vastata yliopistojen perusrahoituksesta yhdessä jokaiselta opiskelijalta kerättävien lukukausimaksujen kanssa (kts. kohta "Oikeudenmukaiset lukukausimaksut"). Lukukausimaksuilla vuosittain kerättävät varat (arvio noin 300 milj. euroa) ohjataan suoraan yliopistoille.

Yliopistosäätiölle annetaan säädepääomaksi valtion suoria ja välillisiä omistuksia pörssiyhtiöissä ja tarvittaessa listaamattomissa kaupallisesti toimivissa yhtiöissä. Säädepääoman määrä ja siirrettävät omistukset määritellään siten, että niiden vuosittaisen tuoton voidaan uskottavasti ennakoida olevan lähivuosina vähintään 1,4 miljardia euroa vuodessa, mikä vastaa yliopistojen valtiolta tulevan perusrahoituksen tasoa vuonna 2020 (1,68 miljardia euroa) ilman arvonalisäverokompensaatiota ja vähennettyinä arviolla lukukausimaksujen vuosittaisista tuloista (noin 300 milj. euroa). Lisäksi on odotettavissa, että pääoman reaalin arvo kasvaa yli ajan. Pääoman tuottojen kasvaessa myös yliopistojen rahoitus kasvaisi niin, että rahoituksella katettaisiin indeksikorotukset ja enemmänkin.

Esimerkiksi valtion suorat ja Solidiumin kautta olevat omistukset pörssiyhtiöissä olivat 2019 joulukuussa arvoltaan noin 27 miljardia euroa. Valtion omistusten arvo on noussut 15 miljardista eurosta vuonna 2015 nykyiseen noin 27 miljardiin euroon. Vuonna 2018 tulotukset valtiolle pörssiyhtiöistä ja listaamattomista kaupallisesti toimivista yhtiöistä olivat yhteensä noin 1,32 miljardia euroa. Vuonna 2017 sama luku oli noin 1,7 miljardia euroa.

Uudistus on valtiontalouden näkökulmasta käytännössä kustannusneutraali. Kun yliopistojen perusrahoitus katetaan Suomen yliopistosäätiön kautta omaisuustuloilla ja kerätyillä lukukausimaksuilla, voidaan perusrahoitukseen varattu nykyinen budjettirahoitus siirtää muuhun käyttöön. Yliopistojen rahoitusta voidaan tarvittaessa kuitenkin täydentää budjettirahoituksella.

Valtion omistusten siirtäminen Suomen Yliopistosäätiöön turvaksi omistukset pitkälle tulevaisuuteen ja laittaisi niiden tuotot hyvään käyttöön: suomalaisen korkean osaamisen turvaamiseen ja kehittämiseen.

AMMATTIKORKEAKOULUILLE VAKAA PERUSRAHOITUS

Myös ammattikorkeakouluille on turvattava tasainen perusrahoitus niin hyvinä kuin heikkoinakin valtiontalouden aikoina. Poliittisten päättäjien on sitouduttava periaatteeseen, jonka mukaan koulutuksesta ei leikata talouden taantumisen iskiessä vaan se nähdään tulevaisuusinvestointina.

Ammattikorkeakoulujen perusrahoitus hoidetaan jatkossakin lähtökohtaisesti budjettivaroin täydennettynä jokaiselta opiskelijalta kerättävillä lukukausimaksuilla (kts. kohta "Oikeudenmukaiset lukukausimaksut"). Lukukausimaksuilla vuosittain kerättävät varat (arvio noin 300 milj. euroa) ohjataan suoraan ammattikorkeakouluille.

Turvataan kustannusten nousua vastaavat vuosittaiset indeksikorotukset ammattikorkeakoulujen perusrahoitukseen ja pyritään kasvattamaan perusrahoitusta valtiontalouden sallimissa raameissa. Pitkällä aikavälillä pitää tutkia mahdollisuutta siirtää myös ammattikorkeakoulujen perusrahoitus Suomen yliopistosäätiön (kts. edellinen osio) hoidettavaksi.

RATKAISUT

- Perustetaan Suomen yliopistosäätiö, joka ottaa vastuulleen yliopistojen perusrahoituksen.
- Annetaan yliopistosäätiölle säädepääomaksi riittävä määrä valtion suorja ja välillisiä omistuksia pörssiyhtiöissä ja tarvittaessa listaamattomissa kaupallisesti toimivissa yhtiöissä.
- Uudistus on valtiontalouden näkökulmasta käytännössä kustannusneutraali, koska nykyinen yliopistojen perusrahoitukseen tarkoitettu budjettirahoitus voidaan siirtää muuhun käyttöön.

RATKAISUT

- Turvataan ammattikorkeakouluille tasainen perusrahoitus ja vuosittaiset indeksikorotukset.
- Pitkällä aikavälillä pyritään siirtämään ammattikorkeakoulujen perusrahoitus Suomen yliopistosäätiön hoidettavaksi.

OIKEUDENMUKAISET LUKUKAUSIMAKSUT

Korkeakoulujärjestelmään tarvitaan ajattelutavan ja logiikan muutos. Opiskelija korkeakoulujen asiakkaana on nostettava entistä enemmän toiminnan keskiöön. Samalla on vahvistettava korkeakoulutuksesta hyötyvän, eli opiskelijan, omaa panosta koulutuksen rahoituksessa. Järjestelmää on muutettava siten, että myös opiskelijat osallistuvat korkeakoulujärjestelmän rahoittamiseen. Samalla koulutukseen liittyvät kustannukset on saatava läpinäkyviksi.

Merkittävä muutos saadaan aikaan ainoastaan tekemällä kaikesta korkeakoulutuksesta maksullista. Tämä tarkoittaa lukukausimaksujen käyttöönottoa tutkintokoulutuksessa kaikille opiskelijoille. Maksujen tasosta säädetään lailla ja maksujen taso voi olla eri EU- ja ETA-maiden kansalaisille sekä näiden maiden ulkopuolelta tuleville. Esimerkiksi 2000 euron lukuvuosi-maksu toisi korkeakoulujärjestelmään nykyisillä opiskelijamäärillä arviolta noin 600 miljoonan euron vuosittaisen lisätulon. Velvoite apurahajärjestelmän ylläpitämiseksi voidaan edelleen säilyttää lainsäädännössä. Apurahoihin on syytä sitoa erilaisia opintojen edistymiseen liittyviä elementtejä.

Mahdollisuuksien tasa-arvoa ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta ei ole syytä romuttaa uudistuksen yhteydessä. Jokaisen yhtäläinen mahdollisuus hakeutua korkeakoulutukseen taustasta riippumatta turvataan järjestelmällä, jossa lukukausimaksut maksetaan valmistumisen, työllistymisen ja riittävän tulotason saavuttamisen jälkeen. Käytännössä lukukausimaksut ovat opiskeluiden aikana lainaa, joka eräänäytty maksettavaksi vasta sitten, kun yksilö itse saa hyödyn korkeakoulutuksesta ja saavuttaa riittävän tulotason. Takaisinmaksuun on mahdollista

RATKAISUT

- Tehdään opiskelijoista aidosti korkeakoulujen asiakkaita yhteisön jäsenyyden rinnalla.
- Otetaan lukuvuosi-maksut käyttöön kaikille korkeakouluopiskelijoille. Lukuvuosi-maksut maksetaan valmistumisen, työllistymisen ja riittävän tulotason saavuttamisen jälkeen.
- Kannustetaan opiskelijoita suorittamaan opintonsa nopeammin ja tehokkaammin.
- Vähennetään päällekkäisten samantasoisten tutkintojen suorittamista jatkuvan oppimisen muotona.
- Parannetaan korkeakoulujen mahdollisuuksia koulutusvientiin ja tilauskoulutuksen järjestämiseen.

saada myös lykkäystä ja joustoja yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Tavoitteena uudistuksella on myös opintojen nopeuttaminen ja tehostaminen sekä päällekkäisen samantasoisien koulutuksen vähentäminen jatkuvan oppimisen muotona. Kun opiskelija itse osallistuu koulutuksen kustannuksiin, on nopeaan valmistumiseen selkeä rahallinen kannuste. Samalla lukukausimaksut aiheuttavat sen, että muu kuin tutkintoon johtava koulutus nousee houkuttelevammaksi jatkuvan oppimisen muodoksi.

Lukukausimaksujen käyttöönottoaminen kaikessa tutkintokoulutuksessa avaa koulutusviennille ja tilauskoulutukselle uudet isommat markkinat ja selkeyttää nykytilannetta merkittävästi. Korkeakoulun näkökulmasta kuka tahansa voi olla koulutusta ostava asiakas: yksilö, julkinen toimija tai yritys. Myytävän koulutuksen kasvaminen mahdollistaa korkeakoulujen valtiosta

riippumattomien tulolähteiden kasvattamisen. Korkeakoulujen rahoituksen uudistaminen ottamalla käyttöön lukukausimaksut kaikille opiskelijoille ja siirtämällä vastuu yliopistojen perusrahoituksesta Suomen yliopistosäätiölle (kts. kohta "Yliopistoille uusi perusrahoitus) vaativat nykyisten korkeakoulujen rahoitusmallien uudistamista.

2

KOULUTUSPERÄISEEN MAAHANMUUTTOON VAUHTIA

NOPEUTETAAN ULKOMAALAISTEN OPISKELIJOIDEN MAAHANTULOAA UUEDELLA VIISUMILLA SEKÄ SUJU- VOITETAAN OLESKELULUPAPROSESSEJA KEVENTÄ- MÄLLÄ OPISKELIJOIDEN TOIMENTULON VAATIMUK- SIA.

Ulkomaalaisia opiskelijoita oli Opetushallituksen tilastopalvelu Vipusen mukaan Suomen korkeakouluissa 2018 noin 22 000. Viime vuosina uusia ulkomaalaisia opiskelijoita on tullut Suomeen 4500-5000 vuosittain. Vuonna 2018 noin 5000 ulkomaalaista opiskelijaa suoritti korkeakoulututkinnon suomalaisessa korkeakoulussa. Ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä ei ole kasvanut juuri ollenkaan viimeisen seitsemän vuoden aikana. Sitä ennen vallinnut hyvä kehitys on pysähtynyt.

Yksi merkittävin koulutusperäisen maahanmuuton ongelma on lupakäytännöt opiskelijoiden aikaisen oleskeluluvan saamiseksi. On kestävämpiä, että oleskelulupia ei ehditä käsittelemään ennen lukuvuoden alkamista ja monet opiskelijat pääsevät opintojensa pariin useita kuukausia myöhässä. Opiskelupaikan suomalaisessa korkeakoulussa saaneiden osalta oleskelulupien käsittely pitää hoitaa kevyimmällä mahdollisella tavalla. Jo opiskelupaikan

saamisen voidaan ajatella olevan riittävä oikeutus oleskeluluvulle ja Suomeen tulolle.

Tavoitteena pitää olla, että Suomesta opiskelupaikan saanut pääsee aina aloittamaan opintonsa ajallaan. On annettava korkeakouluille oikeus laittaa opiskelijan oleskelulupahakemus vireille, kun opiskelija on ottanut opiskelupaikan vastaan. Näin voidaan estää hakemusten saapuminen viime tingassa. Opiskelun perusteella myönnettävän oleskeluluvan prosessia voidaan keventää keskittymällä yleisten maahantulon edellytysten selvittämiseen ja vähentämällä muita selvityksiä.

Nopeavaikutteinen korjaus olisi sallia maahantulo ja opiskelijoiden aloittaminen viisumin avulla oleskelulupaprosessin ollessa kesken. Tämä vaatii käytännössä uuden kansallisen viisumin käyttöönottoa. Jo tällä hetkellä turistiviisumilla on oikeus opiskella 90 päivää Suomessa, mutta Schengen-säännösten takia sitä ei voida hyödyntää niiden henkilöiden osalta, joilla on oleskelulupaprosessi vireillä. Lupaprosessin sujuvuuteen vaikuttaa olennaisesti myös se, että maahanmuuttoviraston ja Suomen edustustojen resurssit on oltava riittävällä tasolla.

Tällä hetkellä kolmansista maista tulevilta vaaditaan varsin tiukka osoitus toimeentulon edellytyksistä. Kahden vuoden opiskeluita varten pitää olla tilillä 13 440 euroa oleskelulupaa haettaessa. Olennainen kysymys on, kuinka monella suomalaisella tai EU:n kansalaisella on vastaava summa tilillään opintojen alkaessa?

Kolmansista maista tulevien opiskelijoiden toimeentulon edellytysten tarkastamisesta voitaisiin käytännössä luopua siirtymällä heidän osaltaan samaan käytäntöön, jota sovelletaan EU- ja ETA-maiden sisältä tuleville opiskelijoille. Nykyinen käytäntö hidastaa merkittävästi oleskelulupaprosessia ja luo monelle kohtuuttoman esteen päästä Suomeen opiskelemaan.

Nykyinen henkilöllisyyden todistamisen malli aiheuttaa viivästyksiä opiskelijoiden oleskelulupaprosessissa, koska se käytännössä vaatii käynnin lähimmässä Suomen edustustossa oleskelulupaprosessin käynnistämiseksi. Suomen edustustoverkko maailmalla ei kuitenkaan ole kaiken kattava eikä tässä mielessä riittävästi resursoitu, joten ajallista viivettä oleskelulupaprosessille ja rahallista taakkaa hakijalle tulee usein lisää.

Oleskelulupaprosessiin olennaisesti kuuluva henkilöllisyyden todistaminen voitaisiin tehdä tulevaisuudessa niin, että ensimmäinen tunnistautuminen tehdään sähköisesti ja lopullinen henkilöllisyyden todistaminen vasta maahan tultaessa.

Suomea vaivaa iso ongelma valmistuneiden ulkomaalaisten opiskelijoiden suhteen. CIMO:n tutkimuksen mukaan puolet heistä lähtee pois Suomesta eikä työllisty tänne. Huomattavasti isompi osa kuitenkin haluaisi työllistyä Suomeen. International Student Barometer 2017 -kyselyn mukaan Suomeen tulleista ulkomaalaisista opiskelijoista 81 % piti tärkeänä mahdollisuutta työllistyä opiskelumaahan valmistumisen jälkeen.

Suomeen jäämisestä valmistumisen jälkeen pitää tehdä mahdollisimman helppoa. Tämä tarkoittaa oleskelulupakäytäntöihin muutosta siten, että jokainen ulkomaalainen suomalaisesta korkeakoulusta tutkintoon valmistunut saa automaattisesti pysyvän oleskeluluvan. Meillä ei

ole varaa menettää osaavaa työvoimaa ja hyviä veronmaksajia kankean byrokratian takia.

Edelleen suurin este työllistyä Suomeen on heikko suomen kielen taito. Tarvitsemme lisää kielikoulutusta ulkomaalaisille opiskelijoille, mutta myös asenteiden ja kulttuurin muutoksen työelämään. Kansainvälisyys etenee kovaa vauhtia ja yhä harvempi yritys tekee bisnestä vain Suomen rajojen sisäpuolella. Monikulttuurisuus ja monikielisyys rikastuttaa työyhteisöä. Suomessa pitäisi yhä enenevässä määrin pystyä työskentelemään myös englanniksi.

Tutkintojen aikana on oltava velvoite opiskella vähintään suomen kielen perusteet ja oppimista on aidosti tuettava. Panostus suomen kielen opetukseen maksaa nopeasti itsensä takaisin, kun yhä useampi ulkomailta tullut opiskelija jää Suomeen.

Suomessa on myös käynnistettävä kokeilu, jossa valittuja tutkintoja koulutetaan kahdella kielellä. Ensin kaksi vuotta englanniksi, jonka aikana opiskellaan myös suomen kieltä. Loput tutkinnosta suoritetaan jommallakummalla kotimaisella kielellä. Kokeilun vaikutuksia työllistymiseen seurataan tarkasti ja kokeilun vakinaistamisesta päätetään tulosten perusteella.

Myös verotuksen avulla voidaan kannustaa ulkomaalaisia opiskelijoita jäämään Suomeen valmistumisensa jälkeen. Tämä koskee erityisesti EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tulevia opiskelijoita, jotka maksavat lukuvuosimaksuja. Verotuksen avulla kannustaminen tarkoittaa

käytännössä lukuvuosimaksujen osittaisen verovähennysoikeuden säätämistä tavoiteajassa valmistuneille. Vähennyksen voisi tehdä esimerkiksi 5 vuoden aikana valmistumisen jälkeen, mikäli jää työskentelemään Suomeen.

RATKAISUT

- Kasvatetaan tavoitteellisesti ulkomailta tulevien opiskelijoiden määrää.
- Annetaan korkeakouluille oikeus laittaa opiskelijan oleskelulupahakemus vireille, kun opiskelija on ottanut opiskelupaikan vastaan.
- Luodaan uusi kansallinen viisumi, jonka avulla kolmansista maista tulevat opiskelijat voivat tulla maahan opintojensa alkaessa, vaikka oleskelulupaprosessi olisi edelleen kesken.
- Siirrytään kolmansista maista tulevien opiskelijoiden toimeentulon edellytysten tarkastamisessa samaan käytäntöön, jota sovelletaan EU- ja ETA-maiden sisältä tuleville opiskelijoille.
- Muutetaan henkilöllisyyden todistamisen käytäntöjä siten, että ensimmäinen tunnistautuminen tehdään sähköisesti ja lopullinen henkilöllisyyden todistaminen vasta maahan tultaessa.
- Myönnetään pysyvä oleskelulupa suomalaisesta korkeakoulusta valmistuneelle ulkomalaisella opiskelijalle.
- Lisätään velvoittavaa suomen kielen koulutusta ulkomaalaisille opiskelijoille.
- Otetaan käyttöön osittainen verovähennysoikeus lukuvuosimaksuille valmistumisen jälkeen niille opiskelijoille, jotka jäävät työskentelemään Suomeen.
- Käynnistetään kokeilu, jossa valituissa ulkomaalaisille opiskelijoille suunnatuissa tutkimuksissa kaksi ensimmäistä vuotta opiskellaan englanniksi ja loput jommallakummalla kotimaisella kielellä.

3

LISÄÄ PYSYVIÄ RESURSSIJA AMMATILLISEEN KOULUTUKSEEN

TIIVISTETÄÄN EDELLEEN AMMATILLISTEN OPPILAITOSTEN JA ALUEEN YRITYSTEN YHTEISTYÖTÄ SEKÄ LAAJENNETAAN OPPISOPIMUKSEN KÄYTTÖÄ MYÖS NUORTEN KESKUUDESSA.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi uudisti koulutusjärjestelmää voimakkaasti 2018 vuoden alusta alkaen. Reformin toimeenpano ja täysivaltainen hyödyntäminen on kuitenkin edelleen kesken. Toisen asteen ammatillinen koulutus tarvitsee aikaa toimeenpanna muutokset sekä vakaan taloudellisen ympäristön tukemaan muutoksia.

Samalla kun ammatillisen koulutuksen reformi tehtiin, leikattiin rahoituksesta 190 miljoonaa euroa. OAJ:n selvityksen mukaan leikkaukset ovat johtaneet 1600 opettajan irtisanomiseen ja opetuksen vähentämiseen noin 20 prosenttia. Leikkaukset ovat vaikuttaneet negatiivisesti reformin toimeenpanoon. Reformin keskeisiä muutoksia oli jokaiselle opiskelijalle rakennettava henkilökohtainen polku ja painopisteen siirtäminen työpaikoilla oppimiseen. Molemmat tarvitsevat toteutuakseen kunnolla riittävä ohjausta ja tukea opiskelijoille. Siksi ammatillisen koulutuksen rahoitusta on vahvistettava pysyvästi, ei määräaikaisena.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusmalli vaatii myös viilauksia. Rahoituskriteereissä ei saa painottaa nuorten koulutusta aikuisopiskelijoiden jatkuvan oppimisen kustannuksella vaan molempien pitää olla tasapainossa. Samalla rahoitusmallista on tehtävä nykyistä yksinkertaisempi.

Ammatillisen koulutuksen vetovoima on ollut viime vuosina laskussa peruskoulun päättäneiden keskuudessa. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2017 ammatilliseen koulutukseen hakeutui peruskoulun päättäneistä 41 prosenttia ja lukiokoulutukseen 53 prosenttia.

Ammatillisen koulutuksen osalta osuus on ollut laskusuunnassa viimeiset vuodet. Vielä huolestuttavampaa on se, että Kuntaliiton selvityksen mukaan kymmenen suurimman maakuntakeskuksen osalta vain 20-40 prosenttia peruskoulun päättäneistä hakeutuu ammatilliseen koulutukseen. Opetushallituksen tilastopalvelu Vipusen mukaan yli 30-vuotiaiden osuus ammatillisen koulutuksen uusista opiskelijoista on ollut voimakkaassa kasvussa vuodesta 2013.

Ammatillisen koulutuksen vetovoimaan on vaikuttanut muun muassa ammatillisen koulutuksen reformiin liittyvä negatiivinen julkisuus, rahoitusleikkauksista välittyvä huono kuva ja puheet lähiopetuksen vähydestä. Ammatillisen koulutuksen pitää olla aito vaihtoehto jokaiselle nuorelle opiskella ammatti ja työllistyä. Ammatillisen koulutuksen imago tarvitsee positiivisia uutisia ja sitä kautta kohentuvaa houkuttelevuutta.

Opetushallituksen ennakkointityön mukaan 46 prosenttia vuoden 2016 työvoimasta eläköityy 2035 mennessä. Ennakkointitietojen mukaan ammatillisen koulutuksen vuosittainen tarve ei tule juurikaan supistumaan seuraavan 15 vuoden aikana. Yritykset tarvitsevat nyt ja tulevaisuudessa ammatillisesta koulutuksesta valmistuneita osaajia. Siksi on varmistettava, että jokaisella valmistuvalla on riittävät ammatilliset tiedot ja taidot sekä muut valmiudet työelämään.

Reformin yksi pääpainopisteistä on vahvistaa työelämässä tapahtuvaa oppimista. Tavoite on hyvä, mutta toteutus vielä kaukana parhaasta mahdollisesta. Reformin onnistuminen vaatii oppilaitosten ja työelämän yhteistyön tiivistämistä. Oppilaitosten pääfokus pitää olla

osaavan työvoiman kouluttaminen alueen elinkeinoelämän tarpeeseen.

Yritykset tarvitsevat edelleen lisää tietoa reformin tuomista mahdollisuuksista. Oppilaitosten onkin määrätietoisesti informoitava alueensa yrityksiä erilaisista yhteistyömahdollisuuksista,

kuten työpaikoilla tapahtuvasta oppimisesta ja oppisopimuskoulutuksesta. Ammatillisten oppilaitosten on otettava alueen yritykset aktiivisesti mukaan koulutusohjelmien suunnitteluun.

RATKAISUT

- Ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanoon on panostettava antamalla oppilaitoksille työrauha sekä riittävä ja vakaa rahoitus.
- Ammatillisen koulutuksen rahoitusmallia on päivitettävä yksinkertaisemmaksi sekä tasapainoiseksi suhteessa nuorten koulutukseen ja jatkuvaan oppimiseen.
- Ammatillisen koulutuksen vetovoimaa vaihtoehtona peruskoulun päättäneille nuorille on parannettava.
- Tiivistetään edelleen oppilaitosten ja alueen yritysten yhteistyötä.

AMMATILLISET OPPILAITOKSET OSAKEYHTIÖIKSI

Ammatillisen koulutuksen järjestämislupa voidaan nykyisin myöntää kunnille, kuntayhtymille, rekisteröidyille yhteisöille ja säätiöille. Ammatillista koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Edellytyksen täyttymisen arvioiminen on kuitenkin hankalaa, jos koulutuksen järjestäjä harjoittaa myös muuta toimintaa. Tällä hetkellä ei voida myöskään varmistua rahoituksen kohdentumisesta täysimääräisesti ammatilliseen koulutukseen, jos koulutuksen järjestäjänä toimii esimerkiksi kunta tai kuntayhtymä.

Nykyisessä järjestelmässä yksityisoikeudellisessa muodossa toimivien koulutuksen järjestäjien verotukseen liittyvät menettelyt poikkeavat joltakin osin kunnallisista koulutuksen järjestäjistä. Eroavaisuuksia löytyy ainakin arvonlisäveroihin ja tuloveroihin liittyvistä käytännöistä. Nämä eroavaisuudet asettavat koulutuksen järjestäjät eriarvoiseen asemaan ja välillä myös taloudellisesti hankalaan tilanteeseen.

Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvut tulisi uudistaa ammattikorkeakouluja koskevaa lainsäädäntöä vastaavaksi ja myöntää toimiluvat vain ammatillisen koulutuksen osakeyhtiöille. Tämä velvoittaa jokaisen koulutuksen järjestäjän muuttamaan toimintansa osakeyhtiömuotoiseksi. Muutoksella voitaisiin turvata se, että rahoitus kohdentuisi täysimääräisesti toimintaan, johon se on tarkoitettu. Samalla verotukseen liittyvät tulkinnat ja käytännöt voidaan yhdenmukaistaa.

Ammatillisen koulutuksen osakeyhtiöistä säädetäisiin osin osakeyhtiölaista poiketen. Julkisesti rahoitettujen lakisääteisten tehtävien takia osakeyhtiöiden tulee olla voittoa tavoittelemattomia, jolloin ne eivät voisi jakaa voittoa omistajilleen tai tuottaa muuta taloudellista etua. Yhtiötä purettaessa varat tulee käyttää vastaavaan toimintaan.

Osakeyhtiömuoto mahdollistaisi nykyistä huomattavasti paremmin työ- ja elinkeinoelämän

roolin ammatillisen koulutuksen ohjauksessa. Ammattikorkeakouluja vastaavasti tulee säätää työ- ja elinkeinoelämälle merkittävä edustus osakeyhtiön hallintoelimissä. Osakeyhtiömalli mahdollistaa myös työelämälähtöisyyden edellyttämän nopean päätöksentekokyvyn.

RATKAISUT

- Ammatillisen koulutuksen järjestäjät muuttavat toimintansa osakeyhtiömuotoiseksi ammattikorkeakoulujen tavoin.
- Ammatillisen koulutuksen osakeyhtiöiden tulee olla voittoa tavoittelemattomia.
- Elinkeinoelämän edustusta ammatillisen koulutuksen osakeyhtiöissä vahvistetaan lainsäädännöllä.

OPPISOPIMUSKOULUTUS KASVUUN

Oppisopimuskoulutuksen määrää on kasvatettava ja erityisesti nuoria on saatava lisää oppisopimuskoulutukseen. Oppisopimuksella opiskelevien keskuudessa koulutusmuoto on erittäin suosittu, koska sieltä valmistuu varmaan työpaikkaan ja opiskeluiden ajalta maksetaan palkkaa. Nykyinen oppisopimuskoulutuksen malli ei kuitenkaan ole toimiva ja koulutusmäärät ovat liian pieniä.

Opetushallituksen tilastopalvelu Vipusen mukaan oppisopimuskoulutuksessa oli vuonna 2017 yhteensä noin 50 500 opiskelijaa. Heistä vain noin 1700 oli alle 20-vuotiaita ja noin 15 500 alle 30-vuotiaita. Luvuissa on mukana perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot. Ammatillista perustutkintoa oppisopimuskoulutuksessa opiskeli vuonna 2017 noin 1600 alle 20-vuotiasta ja noin 8700 alle 30-vuotiasta.

Oppisopimuskoulutus kaipaa laajempaa uudistamista. Ensimmäinen askel uudistuksessa on ajattelutavan muutos: oppisopimuskoulutus ei ole osa työelämää, vaan se on osa koulutusjärjestelmää. Näin ollen oppisopimuskoulutusta ei

pidä käsitellä työmarkkina-asiana vaan koulutuspoliittisena kysymyksenä.

Yritysten näkökulmasta oppisopimus on tällä hetkellä liian kallis ja hallinnollisesti raskas. Oppisopimuksella opiskelevalla on maksettava alusta alkaen vähintään työehtosopimuksen mukaista palkkaa, vaikka ammattitaidottoman opiskelijan tuottavuus ja taidot eivät vastaa vielä opintojen alkuvaiheessa ammattilaisen taitoja.

Oppisopimuskoulutuksessa on otettava käyttöön palkkaporrastus, jossa ensimmäistä tutkintoa suorittavan lähtöpalkka voisi olla 30–50 % ammattityöntekijän tasosta. Palkan kehittyminen sidotaan opintojen etenemiseen eli toisin sanoen tuottavuuden kasvuun. Viimeistään opintojen päättyessä palkka vastaa vähintään työehtosopimuksen asettamaa minimiä. Opiskelijan tulotaso on opintotukeen verrattuna korkeampi heti opintojen alusta alkaen palkkaporrastusmallilla.

Kauppakamarien jäsenkyselyssä keväällä 2019 selvitettiin mahdollisen palkkaporrastuksen vaikutuksia oppisopimuskoulutuksen määriin. Yritykset, joissa on ollut oppisopimuskoulutettavia, olivat valmiita lisäämään oppisopimusopiskelijoiden määrää nykyiseen verrattuna noin 50 %. Yrityksissä, joissa ei ole ollut oppisopimuskoulutettavia vastaava luku oli noin 40 %. Palkkaporrastuksen arvioidaan lisäävän ammatilliseen perustutkintoon johtavaa oppisopimuskoulutuksen tarjontaa 7500–10 000 paikalla, joista 500–1000 kohdistuisi alle 20-vuotiaiden ikäluokkaan.

RATKAISUT

- Käsitellään oppisopimuskoulutusta koulutuspoliittisena kysymyksenä, ei työmarkkina-asiana.
- Otetaan käyttöön oppisopimuskoulutuksen palkkaporrastus ensimmäistä tutkintoa suorittaville.

4

JATKUVAN OPPIMISEN MAHDOLLISUUKSIA LÄPI TYÖURAN – OTETAAN KÄYTTÖÖN KOULUTUSSETELI

TYÖELÄMÄN MUUTOSVAUHTI KIIHTYY. ENÄÄ EI OLE MAHDOLLISTA PÄRJÄTÄ YHDELLÄ NUORENA SUORITETULLA TUTKINNOLLA.

Jatkuvan oppimisen pitää olla aidosti mahdollista jokaiselle. Jatkuvaan oppimiseen kannustamiseksi pitää selvittää valtion tarjoamien koulutusseteleiden käyttöönotto. Yliopistot, ammattikorkeakoulut sekä ammatilliset oppilaitokset tulisi vapauttaa myymään jatkuvaan oppimiseen soveltuvaa täydentävää ja muuntokoulutusta koulutusseteleitä vastaan. Koulutusseteleiden käyttö varmistaisi osaamisen päivittämisen reaaliaikaisesti työelämän tarpeiden mukaan. Koulutussetelit vahvistaisivat samalla myös oppilaitosten omia tulovirtoja ja mahdollistaisivat lisäpanostukset koulutustarjontaan.

Koulutusseteleitä koskevassa selvityksessä tulee huomioida koulutussetelin suuruus ja taloudelliset reunaehdot, koulutusseteleiden erääntymisaika ja koulutusseteleiden käyttöön kannustavat elementit kuten koulutuskustannusten verovähennysoikeus. Koulutussetelijärjestelmän hyödyt pitäisi saada laajasti käyttöön koko työikäiselle väestölle.

Jatkuvan oppimisen tarpeeseen vastaaminen vaatii rakenteellista muutosta, joka muuttaa työikäisen väestön käyttäytymistä ja käytännössä koko koulutusjärjestelmää. Tarvitaan kulttuurin muutos, joka siirtää meidät pois tutkintouskovaisuudesta osaamiskovaisuuteen. Eli siihen, että työuran aikana hankintaan tarvittavia osaamiskokonaisuuksia, ei aina uutta tutkintoa vanhan päälle.

Työntekijöiden on voitava kasvattaa, päivittää ja muuntaa osaamistaan muuttuvan työelämän tarpeiden mukaan läpi työuran. Erilaisia tutkin-
toja, osaamiskokonaisuuksia, työssäoppimista
ja työntekoa on pystyttävä yhdistelemään
joustavasti ja niiden tuottama osaaminen on
saatava näkyväksi.

Tarjontaan voidaan vaikuttaa ohjaamalla
nykyisiä koulutuksenjärjestäjiä tuomaan lisää
jatkuvan oppimisen tarjontaa perinteisen
tutkinto koulutuksen rinnalle. Tämä tarkoittaa
erilaisia osaamiskokonaisuuksia tai moduuleita
sekä räätälöityjä opintoja, joissa opiskellaan vain
tarvittava osaaminen nopeasti ja tehokkaasti.
Koulutuksenjärjestäjiä pitää ohjata rahoituksen
keinoin tuottamaan lisää jatkuvan oppimisen
tarjontaa.

Jatkuvan oppimisen mahdollistamisessa vastuu
jakautuu yksilöille, työntajille ja yhteiskun-
nalle. Yksilön on oltava motivoitunut jatkuvasti
oppimaan uutta ja käyttämään myös omia
resurssejaan siihen. Niin rahallisia kuin ajal-
lisiakin. Työntajat panostavat merkittävästi
työntekijöiden kouluttamiseen jo nyt. Etlan
arvion mukaan vuositasolla ainakin 1,5 miljardia
euroa. Yhteiskunnan vahva panostus jatkuvaan
oppimiseen on panostus yritysten menestymis-
mahdollisuuksiin ja yksilöiden hyvinvointiin.

RATKAISUT

- Koulutusseteleiden käyttöönottamisesta koko työikäiselle väestölle pitää tehdä selvitys.
- Yliopistot, ammattikorkeakoulut sekä ammatilliset oppilaitokset tulee vapauttaa myymään jatkuvaan oppimiseen soveltuvaa koulutusta koulutusseteleitä vastaan.
- Tarvitaan kulttuurin muutos tutkintouskovaisuudesta osaamiskovaisuuteen.
- Koulutuksenjärjestäjiä pitää ohjata rahoituksen keinoin tuottamaan lisää jatkuvan oppimisen tarjontaa.
- Jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien tarjoamisesta on tehtävä yksi korkeakoulujen ydintehtävistä.
- Yritysten tekemät mittavat panostukset jatkuvaan oppimiseen pitää huomioida täysimääräisesti.

HYVÄT PERUSTAI DOT JOKAISELLE JA VÄHIMMÄISO SAAMISEN KUVAU KSET KÄYTTÖÖN PERUSOPETUKSESSA

PYSÄYTETÄÄN OSAAMISEN RAPAUTUMINEN. SUUNNATAAN PANOSTUKSIA VARHAISKASVATUKSEEN JA LUODAAN PERUSOPETUKSEEN VÄHIMMÄISO SAAMISEN KUVAU KSET.

Pohja tulevaisuuden osaamiselle luodaan varhaiskasvatuksessa ja peruskoulussa. Jos aiempi koulupolku ei ole varmistanut nuorelle riittävä osaamista toisen asteen koulutuksessa pärjäämiseen, ei esimerkiksi mekaaninen oppivelvollisuuden pidentäminen tarjoa suurta apua. Haasteet, joihin nuori ei ole valmis, voivat nousta ylitsepääsemättömäksi esteeksi ja johtaa jopa syrjäytymiseen.

Peruskoulun päättävien perustaidoissa on havaittu vakavia puutteita ja osaamistason lasku näkyy jo monessa tutkimuksessa. Menestys PISA- ja TIMMS-tutkimuksissa on kääntynyt laskuun ja Suomi on tippunut pois maailman kärjestä. Esimerkiksi PISA-tutkimuksen mukaan 11 prosenttia peruskoulun päättäneistä ei osaa lukea jatko-opintojen edellyttämällä tavalla. Jokaisen nuoren on opittava riittävä luku- ja laskutaito.

Useammassa tutkimuksessa on havaittu matematiikan osaamisen laskevan. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen matematiikan oppimistulosten pitkittäisseurannan mukaan toisella asteella ainoastaan pitkän matematiikan opiskelu lukiossa takaa matematiikan osaamistason nousun peruskoulun 9. luokkaan verrattuna. Monilla toisen asteen päättävillä nuorilla matematiikan osaaminen on peruskoulun yhdeksännen luokan tasolla tai jopa taantunut siitä alemmalle tasolle.

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen riittävi-
tä resursseista on huolehdittava, jotta jokaisen

lapsen ja nuoren perusosaaminen ja valmiudet voidaan varmistaa. OAJ:n laskelmien mukaan varhaiskasvatuksen järjestämiseen osoitettiin vuonna 2019 304 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2011. Sama summa oli perusopetuksen osalta 517 miljoonaa euroa. Perusosaamiseen panostaminen on aito tulevaisuusinvestointi ja välttämätön toimenpide osaamistason nostamiseksi.

Koulutuksella on suora yhteys työllistymiseen ja siksi jokaiselle on turvattu vähintään toisen asteen koulutus. Pelkän peruskoulun varassa olevien työllisyysaste jää runsaaseen 40 prosenttiin. Toisen asteen koulutuksen suorittaneilla työllisyysaste on 70 prosentin tuntumassa ja korkea-asteen koulutuksen omaavilla yli 80 prosenttia.

Perusopetuksen opetussuunnitelmissa ei ole tällä hetkellä lainkaan määriteltynä vähimmäisosaamisen kriteereitä. Koska selkeää kriteeristöä tai arvioinnin tukimateriaalia ei ole saatavilla, oppilaiden arviointi ja tuki eivät toteudu aina yhdenvertaisesti. Samalla ei myöskään voida varmistua, että riittävä osaamistaso on saavutettu ennen seuraaville vuosiluokille siirtymistä.

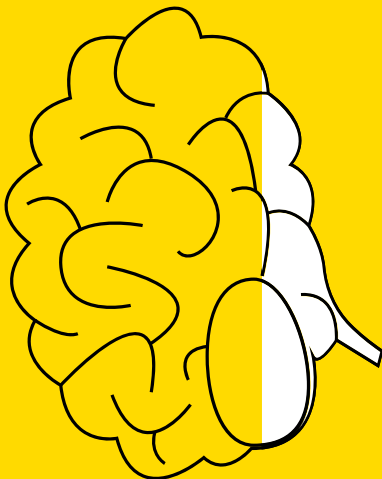
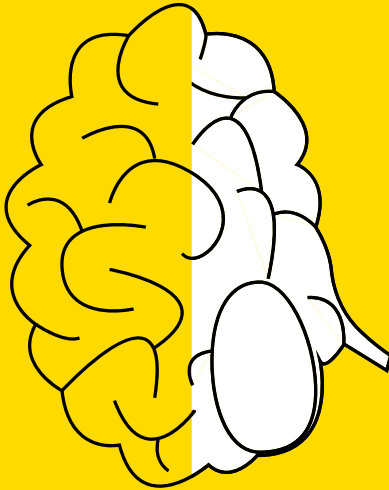
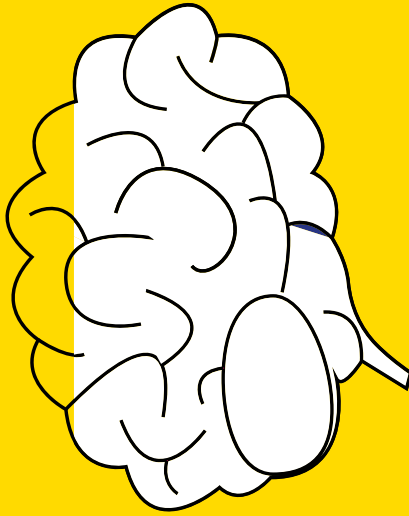
Perusopetukseen on luotava vähimmäisosaamisen kuvaukset vuosiluokkien 2., 4., 6. ja 9. loppuun. Vähimmäisosaamisen kuvauksessa kuvataan se osaamistaso, joka jokaiselle on oltava ennen siirtymistä seuraavalle vuosiluokalle. Mikäli määritettyä vähimmäisosaamista ei ole saavutettu, ei voi siirtyä eteenpäin opinnoissa. Myös kokonaisen vuosiluokan uusiminen on oltava aito vaihtoehto, jos sillä voidaan varmistaa oppijan riittävä osaaminen.

Luovuuden ja uusien oppimismuotojen lisäämisen ohella koulumainen, systemaattinen, toistoihin perustuva oppiminen pitää säilyttää perusaineissa kuten matematiikassa ja äidinkielenässä. Numeroarvostelu sanallisen arvostelun rinnalla mahdollistaa oppijalle itselleen sekä myös kodille edistymisen konkreettisen seuraamisen ja tukemisen.

Aidosti osaamiseen perustuva arviointi vaatii tuekseen vahvaa ohjausta ja toimivaa opiskelijahuoltoa. Nuoret, joiden oppiminen taker-telee, pitää havaita ajoissa. Heille on tarjottava sellainen tuki ja palvelut, jotka auttavat takaisin oppimisen polulle. Tämä ei onnistu tukipalveluiden nykyresurssein. Digitalisaation ja tekniikan tuomat mahdollisuudet oppimisanalytiikan käyttämiseksi oppimisvaikeuksien havaitsemisessa on otettava käyttöön jokaisella kouluasteella.

RATKAISUT

- Luodaan perusopetukseen vähimmäisosaamisen kuvaukset vuosiluokkien 2., 4., 6. ja 9. loppuun ja varmistetaan jokaiselle oppilaalle riittävä osaamistaso ennen siirtymistä seuraavalle vuosiluokalle.
- Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen resurssit mitoitettava kestävä tasolle ja leikkauksista on pidättäydyttävä kaikissa tilanteissa.
- Vahvistetaan perustaitojen, kuten lukeminen, kirjoittaminen ja matematiikka, opetusta ja varmistetaan jokaiselle oppilaalle riittävä pohja menestyä koulupolulla.

2. INNOVATIIVINEN, UUTTA LUOVA SUOMI

SUOMEN ON OLTAVA MAA, JOSSA KEHITETÄÄN UUSIA TUOTTEITA, PALVELUJA JA RATKAISUJA SEKÄ SYNNYTETÄÄN UUTTA TIETOA.

Jotta Suomi nousee maailman kilpailukykyisimmäksi, tulee Suomen olla maa, missä innovoidaan ja luodaan uutta. Maa, jossa yrityksillä on kannusteita kasvaa ja uudistua. Suomen on oltava paikka, jossa kehitetään uusia tuotteita, palveluita ja ratkaisuja sekä synnytetään uutta tietoa. Innovaatioiden patentoimisessa ja kaupallistamisessa on myös onnistuttava niin, että innovaatioiden synnyttämä lisäarvo pystytään hyödyntämään maksimaalisesti. Innovaatioiden tehokas hyödyntäminen edellyttää, että varsinkin pk-sektorin yrityksille suunnataan koulutusta patentointiin liittyvistä kysymyksistä.

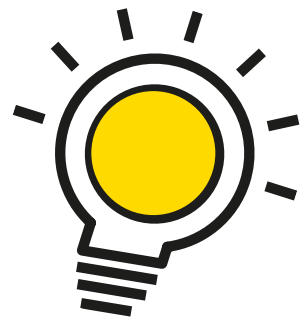
Myös ”vanhan” on uudistuttava. Digitalisaatio mullistaa jokaisen yrityksen toiminnan ja läpileikkaa kaikki talouden ja yhteiskunnan sektorit. Liikenne, teollisuus, kauppa ja esimerkiksi terveydenhuolto kokevat ennennäkemättömiä muutoksia digitalisaation seurauksena. Etäpalveluiden määrä kasvaa ja jaettu data sekä eri toimialojen arvoketjujen muutokset mahdollistavat uusien liiketoimintojen syntymisen. Teollisuudessa IoT voi olla uusi teollinen vallankumous. Teollisuuden älyratkaisut sekä niiden pohjalta kehitetty kansainvälinen palveluliiketoiminta kasvattavat tuottavuutta ja yritysten kilpailukykyä. Maantieteen merkitys vähenee, kun digitalisaatio kutistaa yritysten etäisyyttä maailman markkinoihin.

Suomen on tavoiteltava maailman kärkeä digitalisaation ja tekoälyn hyödyntämisessä. Julkisen ja yksityisen sektorin digitalisaatiota ei tule erottaa toisistaan, sillä yhteistyötä molempien sektoreiden välillä tarvitaan muutoksen

saavuttamiseksi. Julkinen sektori on merkittävä uuden tutkimuksen rahoittaja, osaamisen mahdollistaja ja uusien palveluiden ostaja. Samalla se toimii ennustettavan ja innovaatioita tukevan liiketoimintaympäristön mahdollistajana. Julkisen sektorin keräämä data tulee tarjota mahdollisimman laajasti myös yksityisen sektorin käyttöön.

Mitä enemmän kansantaloutemme painottuu korkeaan osaamiseen perustuvaan innovatiiviseen yritystoimintaan, sitä tärkeämpiä uudet, kasvua hakevat yritykset ovat. Startupeilla on merkittävä asema kansantalouden kilpailukyvyyn ja innovatiivisuuden edistäjänä. Startupit synnyttävät uusia ideoita ja työpaikkoja. Startupit uudistavat elinkeinorakennetta, haastavat suuria yrityksiä uudistumaan sekä luovat esimerkkejä joustavasta, riskiä ottavasta ja kasvuhakuisesta liiketoiminnasta. Suomen startup-toimintaympäristö on kehittynyt myönteisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Tästä huolimatta olemme kuitenkin kansainvälisessä kehityksessä jäljessä. Suomen on tähdättävä siihen, että luomme maailman parhaan toimintaympäristön startupeille.

Ylisääntely hidastaa digitaalista kehitystä ja innovaatioita. Yksinkertaisen ja selkeän sääntelyn avulla tulee varmistaa, että digimarkkinat ovat avoimia ja läpinäkyviä. Turha sääntely ei saa rajata esimerkiksi kokeiluja, joiden kautta digitalisaatio etenee. Sääntelyn ei pidä myöskään estää uusien, esimerkiksi alustatalouteen perustuvien yritysten syntymistä.

TUTKIMUS-, KEHITYS- JA INNOVAATIOTOIMINNAN PANOSTUKSET KASVU-URALLE

TKI-INVESTOINNIT ON NOSTETTAVA NELJÄÄN PROSENTTIIN BKT:STA VUOTEEN 2030 MENNESSÄ.

Suomessa jaetaan lähes yksimielisesti tavoite, että tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan panostuksia pitää nostaa siten, että TKI-toimintaan käytetään vuositasolla vuoteen 2030 mennessä neljä prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Olemme kuitenkin kaukana tavoitteesta ja polku kohti tavoitetta on hämärän peitossa. Hallitusohjelmassa päätetyt TKI-investoinnit eivät riitä tavoitteen saavuttamiseen 2030. Lisäpanostuksia tarvitaan.

Vuonna 2009 TKI-menot olivat 3,8 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Sen jälkeä suunta on näyttänyt alaspäin ja vastaava luku on tällä hetkellä 2,7. Valtion talousarvion laadinnan yhteydessä on arvioitu, että luku ei kasva vuonna 2020 TKI-toimintaan tehtävistä lisäpanostuksista huolimatta. Eurostatin mukaan olemme tippuneet 2010-luvun aikana yritysten TKI-investointien BKT-vertailussa sijalta 2. sijalle 7. Vastaavasti julkisten TKI-investointien BKT-osuuden vertailussa olemme tippuneet sijalta 2. sijalle 4.

TKI-panostusten puute vaikuttaa muun muassa korkean teknologian vietiin. Eurostatin mukaan Suomen korkean teknologian vienti on noin kuusi prosenttia koko viennistä, kun Ruotsissa ja Saksassa se on yli kaksinkertainen Suomeen

verrattuna. Huonon kierteen vaarana on, että yritykset siirtävät TKI-toimintojaan pois Suomesta.

Suomessa TKI-investointien suhde on perinteisesti ollut niin, että yksityinen sektori vastaa 2/3 osasta ja julkinen sektori yhdessä korkeakoulusektorin kanssa 1/3 osasta investoinneista. Yritykset kehittävät siis pääosin omaehtoisesti uusia tuotteita ja palveluita. Julkisen sektorin roolia kuitenkin tarvitaan, sillä innovaatioavustuksin valtio voi ohjata yritysten toimintaa vielä enemmän uuden luomiseen ja tukea siten koko yhteiskuntaa hyödyttävää uudistumista ja uusien innovaatioiden syntymistä. Julkinen rahoitus toimii myös tärkeänä vipuna yksityiselle rahoitukselle: mitä enemmän julkinen sektori panostaa, sitä enemmän myös yksityinen sektori käyttää TKI-investointeihin.

TKI-investointien suunnan kääntäminen vaatii lisää panostuksia yrityksiltä, korkeakoulusektorilta ja julkiselta sektorilta. 2010-luvun aikana tehtyjä leikkauksia julkisille TKI-rahoittajille pitää korjata. Erityisesti Business Finlandiin (entinen TEKES) kohdistuneet leikkaukset ovat olleet yritysten kannalta tuhoisia. Business Finland pitää saada toimimaan yritysten näkökulmasta selkeästi ja sujuvasti. Business Finlandin ohjelmat kaipaavat myös arviointi siitä, tukevatko ne aidosti yritysten TKI-toimintaa. Osaamiskeskittymien syntymistä pitää tukea aktiivisesti.

Suomen pitää myös aktiivisesti ajaa EU:n tutkimusrahoituksen kasvattamista ja olla vaikuttamassa rahoitusohjelmien sisältöihin parhaan mahdollisen saannin turvaamiseksi. Pääpainopiste pitää olla yritysten kanssa tiiviissä yhteistyössä tehtävässä TKI-toiminnassa. EU:n TKI-rahoitusta ei saa myöntää koheesioperustein vaan rahoituksen on perustuttava tutkimuksen laatuun ja hyödyllisyyteen. Samanaikaisesti kuitenkin olemassa olevia koheesiorahoituksen instrumentteja pitää hyödyntää entistä enemmän TKI-hankkeiden rahoituksessa.

ENEMMÄN YHTEISTYÖTÄ KORKEAKOULUJEN JA YRITYSTEN VÄLILLÄ

Suomen vahvuutena on perinteisesti ollut elinkeinoelämän ja tutkimuksen läheinen yhteys. Tämä kilpailuvalttimme on kuitenkin laskusuunnassa. Selvitysten ja tilastojen mukaan yritysten ja yliopistojen laaja yhteistyö on heikentynyt voimakkaasti viime vuosina. Samaan päätyi myös selvitysmies Erkki Ormala (2019) arvioidessaan valtion TKI-rahoituksen riittävyttä. Perustutkimus ja soveltava tutkimus tukevat uuden tiedon ja osaamisen tehokasta hyödyntämistä. Suomen menestys kansainvälisessä kilpailussa edellyttää tulevaisuudessa entistä laajempaa yhteistyötä yritysten ja korkeakoulujen välillä.

Maamme kilpailukyvyyn vahvistaminen edellyttää menestyviä innovaatioita. Valtiot, jotka onnistuvat luomaan ja hyödyntämään uutta tietoa, menestyvät. Tiivis yhteistyö yritysten ja yliopistojen sekä ammattikorkeakoulujen välillä

RATKAISUT

- Valtion TKI-panostukset nostetaan sille tasolle, että Suomi saavuttaa neljän prosentin tavoitteen TKI-investoinneista suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä.
- Selkeytetään Business Finlandin toimintaa niin, että se on yritysten näkökulmasta sujuvaa ja vaikuttavaa.
- Panostetaan erityisesti osaamiskeskitymien syntymiseen ja yritysten kanssa tiiviissä yhteistyössä tehtävään TKI-toimintaan.
- Vaikutetaan aktiivisesti EU:n TKI-rahoituksen kasvattamiseen ja vastustetaan varsinaisen TKI-rahoituksen myöntämistä koheesioperustein. Koheesiorahoituksen käyttö TKI-hankkeisiin on kuitenkin kannatettavaa.

edistää omalta osaltaan Suomen kansantalouden kasvua 2020-luvulla.

Hallituksen toimilla on keskeinen vaikutus siihen, millaiset olosuhteet Suomessa muodostuu innovaatiotoiminnan kasvulle. Valtiot kilpailevat toisiaan vastaan siinä, mihin maahan yrityksen kannattaa sijoittaa innovaatio- ja tutkimustoimintaansa. Tässä kilpailussa Suomen täytyy nousta kärkisijoille.

RATKAISUT

- Tarkistetaan korkeakoulujen tulosohjauksen käytäntöjä. Yliopistoja ja ammattikorkeakouluja tulee kannustaa tulosohjauksen kautta osallistumaan yritys-yhteistyöhön. Korkeakouluilla on oltava riittävät kannustimet osallistua yhteistyöhön.
- Edistetään yritysten ja korkeakoulujen välistä yhteistyökulttuuria ja vuoropuhelua.
- Kehitetään erilaisia digitaalisia innovaatioalustoja, jotka edistävät tiedon jakamista ja toimijoiden välistä yhteistyötä.

2

IPR:T SUOMEN KILPAILUKYVYN YTIMESSÄ

AINEETOMILLA OIKEUKSILLA VOIMME SUOJATA JA PUOLUSTAA SUOMALAISIA INNOVAATIOITA, TUOT- TEITA JA PALVELUITA. IPR:T OVAT OLENNAINEN OSA SUOMEN KANSAINVÄLISTÄ KILPAILUKYKYÄ.

Teknologinen kehitys on lisännyt aineettomien oikeuksien merkitystä yritystoiminnassa. IPR:t (Intellectual Property Rights) eli aineettomat oikeudet, kuten patentit, tavaramerkit ja mallioikeudet, koskevat kaikkia yrityksiä. Jotta voimme pysyä mukana kansainvälisessä kilpailussa, yrityksillä on oltava suotuisat toimintaedellytykset kehittää, suojata ja hyödyntää omia aineettomia oikeuksiaan.

Immateriaalioikeuksia koskeva lainsäädäntö elää jatkuvasti. Uusi tavaramerkkilaki on tullut voimaan toukokuussa 2019 ja EU:ssa on hyväksytty maaliskuussa 2019 uusi tekijänoikeusdirektiivi. Toimivat IPR-säädökset ovat olennainen osa suotuisaa lainsäädäntöympäristöä. Suomalaiset yritykset tarvitsevat jatkuvasti lisää tietoa IPR-asioista, jotta ne voivat pärjätä muuttuvassa maailmassa. Varsinkin pk-sektorin yritysten tietoisuuden tasoa tulee nostaa koulutuksen avulla. Tällä hetkellä tiedon puute estää yrityksiä suojaamasta tärkeitä oikeuksiaan.

IPR-asioden merkitys kasvaa jatkuvasti, joten Suomen on tärkeää huolehtia riittävästä osaamisesta. Ymmärrys aineettomien oikeuksien merkityksestä korostuu useassa ammatissa. Tästä syystä IPR-koulutusta on oltava monipuolisesti tarjolla eri oppilaitoksissa esimerkiksi tekniikkaan, talouteen ja juridiikkaan liittyen.

On todennäköistä, että teknologian kehittyessä ja toimintaympäristön monimutkaistuessa IPR-asioita käsitellään tuomioistuintasolla

tulevaisuudessa yhä enemmän. IPR-alan toimijoilta kerättyssä palautteessa on arvioitu, että kansainvälistymisen seurauksena IPR-asioita käsittelevät tuomioistuimet tulevat kilpailemaan keskenään. Tässä kilpailussa puolestaan korostuu tuomioistuimen asiantuntemus, prosessin nopeus sekä tuomioiden laatu.

Luottamus tuomioistuinten toimintaan on vakaan yhteiskunnan kulmakiviä. Yritysten kannalta on tärkeää, että IPR-tuomioistuimessa on jatkossakin riittävästi erityisasiantuntemusta esimerkiksi patenti- ja tavaramerkkiasioissa. Yritysten on voitava luottaa siihen, että ne saavat IPR-asiansa käsiteltyksi asiantuntevasti ja joutuisasti. Oikeudenkäyntimaksuihin on kiinnitettävä huomiota, jotta maksut eivät estä yrityksiä toteuttamasta oikeuksiaan.

RATKAISUT

- Suunnataan koulutusta IPR-asioista erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille.
- Lisätään IPR-asioden perusteet pakolliseksi osaksi ammattikorke- ja yliopistokoulutusta.
- Varmistetaan IPR-tuomioistuimen asiantuntijuus ja toimivuus sekä pidetään oikeudenkäyntimaksut kohtuulliselle tasolle.

3

KASVUUN KANNUSTAVA RAHOITUSJÄRJESTELMÄ

HYVIN TOIMIVILLA PÄÄOMAMARKKINOILLA ON KESKEINEN ASEMA YRITYSTEN KASVUN RAHOITTA- MISESSA.

Toimivat kansalliset pääomamarkkinat ovat yksi kilpailukykyisen talouden perusedellytyksistä. WEF:n kilpailukykyraportin mukaan erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten rahoituksen ja pääomasijoitusten saatavuus on Suomessa hyvä.

Pörssilistautumisten määrä on Suomessa viime vuosina hieman noussut, mutta listautumisaktiivisuus on edelleen varsin alhaisella tasolla. Esimerkiksi Ruotsissa pörssilistalle ja PK-yritysten kasvumarkkinoille listautuvien yritysten määrä on moninkertainen. Listautuvat yritykset ovat tyypillisesti listaamattomia kasvuhakuisempia. Kasvuhakuisuus näkyy myös luotujen uusien työpaikkojen määrässä. Sen lisäksi, että Suomi vaikuttaa EU:n pääomamarkkinaunionin kehittämiseen, suomalaisten pääomamarkkinoiden houkuttelevuutta voidaan tukea kansallisilla ratkaisulla.

Kansainväliset institutionaaliset sijoittajat ovat tärkeitä toimijoita Suomen pääomamarkkinoilla. Noin puolet pörssiyrityöiden markkina-arvosta on ulkomaisessa omistuksessa. Näiden toimi-

joiden näkökulmasta Suomi on reuna-alue ja kansainvälisistä käytännöistä poikkeavat ratkaisut korottavat kynnystä sijoittaa Suomeen. Pääomamarkkinoidemme kilpailukyvyyn kannalta on siksi tärkeää, että kansallisessa sääntelyssä seurataan kansainvälisiä käytäntöjä eikä tehdä sääntelyratkaisuja, jotka voisivat vähentää kansainvälisten institutionaalisten sijoittajien kiinnostusta Suomen pääomamarkkinoita kohtaan.

RATKAISUT

- Parannetaan pörssiyrityötä koskevan sääntelyn selkeyttä ja oikeasuhtaisuutta ja hankkiudutaan eroon kansallisessa sääntelyssä luoduista listautumisen esteistä.
- Tuetaan kotimaista omistajuutta ja kannustetaan suomalaisia sijoittamaan pääomamarkkinoille.
- Edistetään suomalaisten pääomamarkkinoiden houkuttelevuutta ulkomaisten sijoittajien näkökulmasta. Luovutaan ratkaisusta, jotka heikentävät sitä.

4

SUOMESTA PARAS PAIKKA STARTUP-YRITYKSILLE

STARTUPEILLA ON MERKITTÄVÄ ROOLI KANSANTA- LOUDEN KILPAILUKYVYN JA INNOVATIIVISUUDEN EDISTÄJÄNÄ.

Suurten ja perinteisten yritysten rinnalla tarvitaan pienempiä ja ketterämpiä toimijoita – sellaisia kuin startup-yritykset. Yhteiskunnan rakenteet, kuten esimerkiksi olemassa oleva sääntely-ympäristö, vaikuttavat ratkaisevalla tavalla siihen, kuinka houkuttelevana vaihtoehdona startup-yrittäjyys näyttää.

Uudet ja kasvuhakuiset yritykset uudistavat elinkeinoelämää. Startup-juridiikan käsikirjassa on todettu, että maailman kymmenestä suurimmasta startup-yhtiöstä seitsemän olisi ollut Suomessa laittomia vielä vuonna 2016. Vaikka startup-toimintaympäristömme onkin

kehittynyt viimeisen vuosikymmenen aikana paljon, olemme kansainvälisestä kehityksestä edelleen jäljessä. Startup-yritysten haasteet liittyvät muun muassa ulkomaalaisten osaajien houkutteluun, työmarkkinoihin, verotukseen sekä rahoitukseen.

Monet nykyisen hallitusohjelman kirjaukset eivät edistä parhaalla tavalla startup-yritysten esiinmarssia. Niin verotukseen, rahoitukseen, työllisyyteen kuin tutkimukseenkin liittyvät kysymykset heijastuvat voimakkaasti startup-yritysten toimintaedellytyksiin. Väestön ikääntyessä ulkomaisen työvoiman merkitys korostuu. Suomi tarvitsee tuleville vuosille selkeän suunnitelman siitä, kuinka startup-yritysten asemaa voidaan edistää parhaalla mahdollisella tavalla.

RATKAISUT

- Laajennetaan kasvuyrittäjyyteen perustuvien oleskelulupien käyttöä sekä sujuvoitetaan ja nopeutetaan niihin liittyviä prosesseja.
- Takaisinottovelvoitteesta on luovutettava startupin joutuessa irtisanomaan työvoimaa. Tämä edesauttaisi merkittävästi työntekijöiden palkkaamista pieniin startuppeihin.
- Vahvistetaan Suomen Teollisuusjoituksen (Tesi) resursseja sijoittaa suomalaisiin pääomarahastoihin, mm. startupeihin sijoitaviin Venture Capital -rahastoihin.

5

DIGITALISAATIO

SUOMI TARVITSEE STRATEGIAN DIGITALISAATION TÄYSIMITTAISEKSI HYÖDYNTÄMISEKSI. SUOMEN ON TAVOITELTAVA MAAILMAN KÄRKEÄ DIGITALISAATIOS- SA.

Digitalisaatiolla, tekoälyllä sekä datan hyödyntämisellä tulee olemaan suuri merkitys kansallisen kilpailukyvyyn ylläpitämisessä ja parantamisessa, koska teknologian kehitys mahdollistaa tuottavuuden kasvun.

Tavoitteena tulee olla, että Suomi on maailman paras maa digitalisaatiossa. Ensinnäkin, Suomen tulee tavoitella kärkimaan asemaa julkisissa sähköisissä palveluissa kuten esimerkiksi yritysten lupa-asioissa sekä ulkomaalaisten oleskelulupien käsittelyssä. Toiseksi, tietoliikenneinfran on oltava maailman huippua, jotta yritysten on mahdollista hyödyntää digitalisaatio täysimääräisesti.

Suomen kehitys digitalisaatioon liittyen on hidastunut viime vuosien aikana. Suomesta puuttuu pitkäjänteinen strategia, kuinka digitalisaation, tekoälyn ja datan mukanaan tuomia etuja voidaan täysimittaisesti hyödyntää. Kokonaistilanteen hahmottamiseksi valtionhallinnon digitalisaatioon liittyvien asioiden hoitaminen tulisi sijoittaa yhteen ministeriöön niin, että nykyisin työ- ja elinkeinoministeriöön sekä liikenne- ja viestintäministeriöön ripotellut toiminnot tuotaisiin yhteen.

Suomella on hyvät edellytykset menestyä digitalisaation hyödyntämisessä. Nopeasti muuttuva toimintaympäristö, jossa teknologia kehitty kiihtyvällä vauhdilla ja käytettävissä oleva datan määrä kasvaa eksponentiaalisesti, vaatii kuitenkin joustavan ja sallivan sääntely-ympäristön. Lainsäädäntöä on kehitettävä mahdollisimman teknologianeutraalisti, jotta valtio ei valitse voittavia teknologioita, eikä vääristä markkinoi-

ta. Sääntelyn on oltava mahdollistavaa, jotta byrokratia ei tapa luovuutta, eikä estä kehitystä ja innovaatioiden syntymistä. Esimerkiksi tekoälyä koskevaan sääntelyyn ei tule ryhtyä harkitsemattomasti. EU:n tasolla asiasta tehdään vasta tutkimuksia, eivätkä tekoälyä koskevat lainsäädäntöuudistukset ole lähiaikoina todennäköisiä. Myös Suomessa sääntely-ympäristöä tulee tarkastella kokonaisuutena.

RATKAISUT

- Laaditaan kansallinen digitalisaatiostrategia.
- Toteutetaan Liikenne- ja viestintäministeriön digitaalisen infrastruktuurin strategia. Suomessa tarjottavien kiinteiden ja langattomien laajakais- taverkkojen on oltava nopeudeltaan, laadultaan ja viiveeltään riittäviä tulevaisuuden palveluiden ja innovaatioiden toteuttamiseksi.
- Sijoitetaan valtionhallinnon digitalisaatioon liittyvien asioiden hoitami- nen yhteen kokonaisuuteen niin, että TEM ja LVM tuovat yhteen tämän hetkiset toimintonsa.
- Asetetaan julkiselle sektorille esi- merkiksi tehokkuuteen, palveluiden sujuvuuteen ja asiakaslähtöisyyteen perustuvia vaatimuksia, jotka pakot- tavat julkista sektoria digitalisoimaan palveluita.
- Varmistetaan, että sääntely-ympäristö on salliva, mahdollistava ja teknologia- neutraali.

LISÄÄ KOODAREITA JA OHJELMISTO-OSAAJIA

Suomen menestys tulevaisuudessa on paljolti riippuvainen ohjelmisto-osaajista ja koodaajista. Tällä hetkellä näistä ammattilaisista on huutava pula. Tieto- ja viestintätekniikan ammattilaiset ry on arvioinut, että välitön koodaajatarve on tällä hetkellä noin 9 000 osaajaa. Osaamisvaje vaikuttaa vääjäämättä suomalaisyritysten toimintaedellytyksiin ja sitä kautta koko Suomen kilpailukykyyn.

Koodaajia ja ohjelmisto-osaajia tarvitaan kaikilla aloilla. Tarve ulottuu teollisuudesta palveluihin ja terveydenhuollosta matkailuun. Jotta voimme pysyä mukana kiihtyvässä kansainvälisessä kilpailussa, tarvitsemme sekä ulkomaisia että kotimaisia osaajia.

Tietoteknisen alan koulutuspaikkojen määrää on kasvatettava, ja ulkomaisia osaajia on houkuteltava Suomeen aikaisempaa enemmän. Muutosta on tapahduttava sekä asenteissa että alaan kohdistuvissa panostuksissa. Jatkuva osaamisen kehittäminen on ainoa keino, jolla voimme pysyä mukana globaalissa kilpailussa.

RATKAISUT

- Tavoitellaan suoritettujen tutkintojen määrän tuplausta tietoteknisellä alalla vuoteen 2030 mennessä.
- Varmistetaan koodauksen perustaidot osana perusopetusta sekä lisätään koodauksen syventävää opetusta sekä perus- että toisella asteella.
- Kannustetaan kaikkien sukupuolten edustajia ohjelmistokehityksen koulutuspaikkoihin, koulutuspaikkojen sukupuolijakauma on tällä hetkellä hyvin epätasainen.
- Houkutellessaan koodareita ja ohjelmisto-osaajia ulkomailta.

3. TOIMIVA INFRASTRUKTUURI

HYVÄKUNTOINEN LIIKENTEEN INFRASTRUKTUURI JA TOIMIVA VÄYLÄVERKOSTO OVAT SUOMEN KILPAILUKYVYN PERUSEDellyTYS JA MERKITTÄVÄ OSA RATKAISUA ILMASTONMUUTOKSEN VASTAISSESSA TOIMINNASSA.

Liikenneinfrastruktuurin kunnan ja toimivuuden merkitys korostuu vahvasti harvaan asutussa, pitkien etäisyyksien maassa, kohdemarkkinoiden ollessa kilpailijamaihin verrattuna kaukana. Korkeat logistiikkakustannukset osaltaan heikentävät suomalaisten yritysten kilpailukykyä.

Liikennesuoritteiden määrä on ollut kasvava. Samaan aikaan liikenteestä aiheutuvia päästöjä on vähennettävä, muuten päästövähennystavoitteet jäävät saavuttamatta. Liikenteen päästövähennystavoitteiden saavuttaminen koostuu monista eri toimista ja teknologioista. Kaikkia liikennemuotoja tarvitaan ja toimet päästövähennyksissä on ohjattava sinne, missä niiden vaikuttavuus on suurin. Keinoja päättettäessä Suomen tulee vaikuttaa aktiivisesti Euroopan komission päätöksentekoon ja hakea ensisijaisesti eurooppalaisia ja globaaleja ratkaisuja kansallisten ratkaisujen sijaan.

LIIKENTEEN KORJAUS- JA INVESTOINTIVELKA VAATII RATKAISUJA

INFRASTRUKTUURIMME TASO ON SUHTEELLISESTI HEIKOMPAA KUIN MONISSA VERROKKIMAISAMME KUTEN RUOTSISSA. TARVITSEMME TIELIIKENTEELLE UUDEN RAHOITUSMALLIN.

Liikenneväylät kärsivät lähes 2,5 miljardin korjausvelasta, josta puolet kohdistuu tietöön. Rapautuvien väylien korjaamisen lisäksi tarvitaan investointeja tulevaisuuteen. Uusien väylähankkeiden investointivelka on kasvanut joidenkin arvioiden mukaan jopa 15 miljardiin. Investointivelkaa on kurottava kiinni, sillä infran avulla luodaan kasvua ja mahdollistetaan yhteiskunnan kehittyminen. Väyläverkoston toimivuus on Suomen kilpailukyvyn kannalta olennainen tekijä.

Infrastruktuurimme taso on suhteellisesti heikompaa kuin monissa verrokkimaissamme, kuten esimerkiksi Ruotsissa. Ruotsissa väylien kehittämis- ja korjausinvestointeihin käytetään vuosittain vertailukelpoisesti kaksinkolminkertainen määrä rahaa. Kansainvälinen kilpailukykyämme vaatii, että takamatkaa, joka meillä syrjäisen sijaintimme puolesta on, korjataan

etumatkaksi suhteessa tärkeimpiin verrokkeihin. Tarvitsemme toimivat raide-, meri-, lento- ja tieyhteydet, sujuvat logistiikkaketjut eri puolilta Suomea maailmalle.

Ratkaisun löytäminen liikenneinfran korjaus- ja investointivelkaan on yksi merkittävimmistä liikennepoliittisista kysymyksistä kansallisella tasolla. Tämä ratkaisu on täysin Suomen omissa käsissä. Hallituskausiin sidottu budjettirahoitus ei mahdollista liikennejärjestelmän kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä kehittämistä, eikä anna riittävästi selkänöjää hyödyntää EU:n tarjoamia rahoitusmahdollisuuksia oikea-aikaisesti.

Suomen tieinfrastruktuurin kilpailukyvyn parantamiseksi tarvitaan uusi kokonaisvaltainen rahoitusmalli, jonka avulla pystymme tavoittelemaan Ruotsin tasoa infran rahoituksessa. Uusi liiketoimintapohjainen malli, valtion sataprosenttisesti omistama yhtiö voisi käyttää vahvaa tasettaan lainanottoon ja siten mahdollistaa investoinnit etupainotteisesti. Tulopohja perustuisi polttoaineveroja korvaavien liikenteeltä perittävien maksujen tuottoon.

Maksujärjestelmän ja koko uudistuksen reunaehto olisi se, että nykyinen liikenteeseen kohdistuva verotus samalla alenisi vastaavassa suhteessa. Tämä tarvitaan, etteivät liikenteen nettokustannukset kasvaisi uudistuksen johdosta ja että markkinoilla olisi maksujen perimiseen toimiva, edullinen sekä tietoturvan takaava järjestelmä.

Keskuskaupakamari julkaisee tieliikenteen rahoitusmallin tarkemmin erillisenä julkaisuna vuoden 2020 alussa. Yhtiöittämisen tavoitteena on olennaisen lisärahoituksen saaminen infran rakentamiseen ja ylläpitoon sekä kilpailukyyn vahvistaminen paremmalla väyläinfrastruktuurilla sekä jopa nykyistä verojärjestelmää edullisemmin maksuin.

Tieliikenteestä poiketen, raideinfran ylläpito vaatii tulevaisuudessakin budjettirahoitusta. Kaikki suunnitellut raidehankkeet ovat kannattavia. Suuria raidehankkeita on toteutettava nopealla aikataululla budjettirajoitteista riippumatta esimerkiksi hankeyhtiöiden avulla. Pitkän aikavälin tavoitteena tulee olla suunnitteilla olevien hankkeiden lisäksi nopeat raideyhteydet niin itään kuin Ouluun.

Uuden rahoitusmallin lisäksi väyläinfran kilpailukyyn ylläpitäminen vaatii pitkäjänteistä, liikennejärjestelmän kokonaissuunnittelua. 12-vuoti-

sen liikennejärjestelmäsuunnittelun avulla tulee pystyä laatimaan objektiivinen kokonaiskuva Suomen väyläverkostosta.

RATKAISUT

- Luodaan tieliikenteelle uusi liiketoimintaan perustuva rahoitusmalli. Rahoitusmallissa valtioyhtiö mahdollistaisi korjausvelan purkamisen sekä etupainotteiset investoinnit väyliin. Rahoitusmallin reunaehtona on, että se toteutetaisiin kustannusneutraalisti käyttäjien näkökulmasta.
- Toteutetaan 12-vuotisen liikennejärjestelmäsuunnittelun avulla liikennejärjestelmän pitkäjänteinen, yli hallituskausien ulottuva korjaus- ja investointisuunnitelma, joka saa selkänöjää yli hallituskausien jatkuvasta rahoituksesta.
- Toteutetaan suuria raidehankkeita nopealla aikataululla budjettirajoitteista huolimatta esimerkiksi hankeyhtiöiden avulla.
- Hyödynnetään entistä paremmin liikenteen EU-rahoitusta valtion saannon osalta.

2

YMPÄRISTÖTALKOOT LIIKENNESEKTORILLA

PÄÄSTÖVÄHENNYSVAOITTEIDEN SAAVUTTAMINEN LIIKENNESEKTORILLA ON USEIDEN ERI TEKIJÖIDEN PALAPELI. TOIMET PÄÄSTÖVÄHENNYKSISSÄ ON OHJATTAVA SINNE, MISSÄ NIIDEN VAIKUTTAVUUS ON SUURIN.

Vientimarkkinat ovat pitkien matkojen päässä. Tämä asetelma hankaloittaa vientiyritysten toimintaa Suomen teollisuuden ollessa energiavaltaista ja liikenteen pyrkiessä irtautumaan hiilestä. EU:ssa neuvoteltu velvoite vähentää

kasvihuonekaasupäästöjä 39 prosenttia vuoden 2005 tasosta vuoteen 2030 mennessä ja Suomen oma tavoite tehdä Suomesta hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä vaativat merkittäviä uudistuksia liikennesektorille.

Liikennesektorin päästöjen kasvun taittamiseen tarvittavia toimenpiteitä tulee tarkastella yhdessä liikennejärjestelmäsuunnittelun ja liikenteen verotusuudistuksen kanssa, niin että tempoilevien pistemäisten toimenpiteiden

sijaan kuljetaan kohti ennakoitavaa lainsäädännön kehitystä myös yli kansallisen tason.

Merenkulussa ja ilmailussa, jotka nojaavat vahvasti sekä EU:n että globaalintason ratkaisuihin, on odotettavissa suuria muutoksia. Erityisesti ympäristöratkaisut, energiatehokkuus, tiukemat päästönormit ja vaihtoehtoiset polttoaineet ovat jo nyt merkittävässä roolissa ja niiden merkitys tulee kasvamaan tulevaisuudessa.

Päästövähennystavoitteiden saavuttaminen liikennesektorilla on useiden eri tekijöiden pala-peli. Kaikkia liikennemuotoja tarvitaan ja toimet päästövähennyksissä on ohjattava sinne, missä niiden vaikuttavuus on suurin. Suomessa tulee toimia päättäväisesti sen osalta, että kuljetuksia saadaan siirrettyä raiteille. Isojen raidehankkeiden toteuttaminen on avainasemassa. Vaihtoehtoisten polttoaineiden käyttöä lisättäessä tulee huolellisesti arvioida, miten muutokset vaikuttavat veropohjaan ja välttää valitsemasta voittajateknologiaa.

Biopohjaiset liikenteen polttoaineet ovat osana päästövähennysratkaisua. Raaka-ainetta biopolttoaineille on vähän ja Suomen tulisi olla aloitteellinen keskustelussa EU-tasolla, miten raaka-ainepohja jaetaan eri sektoreiden kesken. Liikennesektorille tulisi kohdistaa riittävä määrä bioraaka-ainetta ja sen jälkeen päättää EU-tasolla, kuinka luodaan kannusteet biopolttoaineen tuotannolle. Ainoastaan tuotannon ollessa riittävällä tasolla, voidaan asettaa velvoitteita käytölle.

Ennakkovaikuttamista erityisesti näillä sektoreilla tulee vahvistaa siten, että Suomi pystyy ulosmittaamaan jäsenyyttään EU:ssa myös saamalla omille tavoitteilleen koko unionin tuen kansainvälisissä järjestöissä. Lisäksi Suomen on aktiivisesti vaikutettava EU:n neuvottelutavoitteisiin ja EU-lainsäädännön valmisteluun. Liikenteen lainsäädännöstä tulee yli 80 prosenttia EU:sta. Suomen kilpailukyvyyn vahvistamiseksi näiden sektoreiden osalta tulee pidättäytyä kansallisista ratkaisuista, kuten lentoverosta, jolla ei

lisätä liikenteen ympäristöystävällisyyttä, mutta nostetaan tarpeettomasti kuljetusmaksuja.

RATKAISUT

- Euroopan komissio aikoo ehdottaa liikennesektorin tuomista päästökaupan piiriin. Suomen tulee nopeasti vaikuttaa komission lainvalmisteluun niin, että Suomelle tärkeät asiat tulevat huomioituksi jo lainsäädäntöehdotusten valmisteluvaiheessa. Suomen on kompensoitava polttoaineverotuksessa päästökaupan aiheuttama hinnan lisäys muutoshetkellä.
- Liikenteen vaihtoehtoiset polttoaineet ovat yksi osa ratkaisua päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi. Liikenteen vaihtoehtoisia käyttövoimia tulee edistää markkinaehtoisesti. Sääntelyä tarvitaan ainoastaan, jos vaihtoehtoisten polttoaineiden yleistymisen ei onnistu markkinaehtoisuuden kautta.
- Biopolttoaineiden osuutta liikennekäytössä tulee edistää. Suomen tulee aktiivisesti hakea ratkaisua EU-tasolla siihen, miten biopolttoaineiden tuotantoon voidaan kannustaa ja kuinka bioraaka-aine tullaan jakamaan eri sektoreiden kesken.
- 12-vuotisessa liikennejärjestelmäsuunnittelussa on huomioitava täysimääräisesti yritysten tarvitsema logistiikka. Kuljetuksia on pyrittävä siirtämään järkeviltä osin raiteille ja raideliikenteen rakentamisessa on hyödynnettävä EU-rahoituksen takaamat mahdollisuudet täysimittaisesti.
- HCT-rekkojen käyttö tulee vakinaistaa soveltuville reiteille. Infran kunnosta on huolehdittava siten, että HCT-rekkojen käyttöä voidaan jatkaa ilman vaurioita tiestölle tai liikenneturvallisuudelle.

3

EI HEIKENNETÄ OMAA KILPAILUKYKYÄMME LIIKENTEEN MAKSUILLA

LIIKENTEELTÄ KERÄTÄÄN VEROJA JA MAKSUJA SEITSEMÄN KERTAA ENEMMÄN KUIN MITÄ LIIKEN- TEESEEN OHJATAAN RAHOITUSTA TAKAISIN.

Suomen sijainti ja pitkät etäisyydet kohdemarkkinoille aiheuttavat sen, että korkeat logistiikkakustannukset aiheuttavat suomalaisille yrityksille kilpailuhaitan. Ei heikennetä omaa kilpailukykyämme entisestään kansallisilla maksuilla kuten esimerkiksi merenkulun väylämaksulla, jotka nostavat logistiikan kokonaiskustannuksia.

Suomen ulkomaakaupasta kulkee meriteitse 90 prosenttia. Suomen oma kotimarkkina on pieni, yritysten suuntautuminen vientimarkkinoille on välttämätöntä ja kansantaloudelle erittäin merkittävää. Kansallisesti päätetty väylämaksu vaikuttaa sekä suoraan että välillisesti yritysten

logistiikkakustannuksiin. Yhteiskunnan ja elinkeinoelämän kannalta tulee löytää kestävä ja pitkäaikainen ratkaisu ja luopua väylämaksusta kokonaan, koska sen merkitys kansantaloudellisesti on hyvin pieni.

RATKAISUT

- Yksittäisistä kansallisista maksuista, kuten merenkulun väylämaksu, tulee luopua.
- Lentovero kansallisena ratkaisuna ei ole ratkaisu ilmastonmuutoksen hillintään. Tarvitaan aidosti päästöjä vähentäviä EU-tason toimenpiteitä kuten lentoliikenteen ilmaisten päästöoikeuksien asteittainen vähentäminen.

4

KILPAILUN AVAAMINEN

LIIKENTEEN KILPAILUN AVAAMISESSA JO TEHDYT PÄÄTÖKSET ON KÄYTTÖÖNOTETTAVA JA KILPAILUN TOSIASIALLISTA ESTEITÄ PURETTAVA.

Liikennesektorilla on tehty isoja uudistuksia lainsäädännössä. Näiden uudistusten avulla kilpailua liikenne-markkinoilla voidaan edelleen avata ja edistää uuden liiketoiminnan ja kasvun luomista. Merkittävässä asemassa on jo tehtyjen päätösten käyttöönotto, tehokas toimeenpano ja tosiallisten esteiden purkaminen, joiden avulla muodostetaan pohjaa kilpailuneutraaleille toimintaolosuhteille ja todellisuudessa mahdollistetaan uusien markkinaehtoisten liiketoimintamallien syntyminen.

Raideliikenteen kilpailun kannalta olennaista on, että kapasiteettia lisätään myös edesauttamaan kuljetusten siirtymistä kohti vähemmän saastuttavia liikennemuotoja.

Ihmisten ja tavaroiden liikkuvuus, yritysten kilpailukyky ja alueellinen saavutettavuus tulevat tulevaisuudessa nojaamaan yhä vankemmin siihen kuinka tehokkaasti fyysisen infran päälle pystytään rakentamaan digi-infraa pohjaksi uusien liikennepalveluiden syntymiselle. Liikenteen päästöjä pystytään vähentämään tarkastelemalla kuljetusketjujen optimointia sekä henkilö- ja tavaraliikenteen sujuvuutta matkaketjuissa. Näiden osalta on ensiarvoisen tärkeää, että toimijat avaavat riittävästi dataa, ja että avattu data on hyvälaatuista ja eri toimijoilla on pääsy dataan.

Liikennemarkkinoiden avaaminen ja liikenteen hallinnan järjestäminen yhtiöpohjaisesti antaa mahdollisuuden yrityksille luoda uudenlaisia palveluita vastaamaan liikenteen käyttäjien tarpeisiin.

Suomen ainutlaatuisen kaikki liikennemuodot kattavan liikenteenhallinnan johdosta Suomelle avautuu mahdollisuuksia tuotteistaa ja viedä liikenteen palveluja, jotka pohjautuvat digitalisaation hyödyntämiseen.

RATKAISUT

- Kehitetään digi-infraa ja parannetaan laajakaistatukilain ohjaavuutta aleuilla, joilla markkinaehtoinen kehittäminen ei onnistu. Hyödynnetään erityisesti vuonna 2021 alkavan EU-ohjelmakauden mahdollisuuksia.
- Kevennetään laajakaistayhteyksien rakentamiseen liittyvää lupa- ja sääntelymenettelyä kohti yhden luukun periaatetta.
- Tarkastellaan digitalisaation pohjautuvaa uutta liiketoimintaa yli sektorirajojen. Edistetään sen kaupallistamista ja vientipotentiaalia ja jatketaan liikemarkkinoiden avaamista.
- Jatketaan kilpailun avaamista raideliikenteessä.

5

MAANKÄYTTÖÖN SUORAVIIVAISUUTTA JA SELKEYTTÄ

MAANKÄYTTÖ- JA RAKENNUSLAIN UUDISTAMISESSA TULEE ASETTAA ETUSIJALLE KAAVOITUSPROSESSIN SUJUVOITTAMINEN.

Suomen asunto- ja työmarkkinat eivät kohtaa riittävällä tavalla. Asuntojen hinta kasvukeskuksissa ja erityisesti pääkaupunkiseudulla estää työvoiman liikkuvuutta siellä missä tarjonta työpaikoista olisi suurin. Strategisten liikenneyhteyksien parantamista työvoiman liikkuvuuden lisäämiseksi on nopeutettava.

Hitaus ja kankeus ovat olleet leimallista asuntojen, infrastruktuurin sekä kaupan ja teollisuuden investointien kaavoitukseen liittyen. Pula soveltuvasta tonttimaasta ja epävarmuus pitkällisistä kaavoitusprosesseista valitusaikoihin hidastaa investointeja. Maankäyttöä ja kaavoitusta tulee tarkastella yhtenä isona kokonaisuutena. Hallinonalojen ja kuntien väliset erot tulisi saada tasoittumaan ja palvelemaan pääasiallista tarkoitusta yksityiskohtaisen sääntelyn sijaan, niin että osin päällekkäiset MAL- suunnittelu ja 12-vuotinen liikennejärjestelmäsuunnittelu toimivat saumattomasti yhteen.

RATKAISUT

- Sijoitetaan kaavoitus, maankäyttö ja liikenteen infra samaan hallinnolliseen kokonaisuuteen.
- Asetetaan maankäyttö- ja rakennuslupien uudistamisessa etusijalle kaavoitusprosessien sujuvoittaminen. Lakiin tulee kirjata enimmäisaika kaavoitusprosessin kestolle ja vähämerkityksellisten kaavojen käsittelyä tulee keventää.
- Vahvistetaan MAL-sopimuksiin asetettujen asuntotuotannon määrällisten tavoitteiden oikeudellista sitovuutta ja velvoitetaan kunnat kaavoittamaan riittävästi tonttimaata. Kuntien kaavoitusvelvoite sidotaan valtion rahoitukseen.
- Muutetaan kuntalakia ja hallintolainkäyttölakia siten, että rakennushankkeiden valitusoikeuksia rajoitetaan. Valitusoikeus rajataan koskemaan niitä, jotka ovat kuulemisvaiheessa jättäneet asiasta muistutuksen ja kenellä on vahva intressi asiaan esimerkiksi asumisen perusteella. Lisäksi valitusprosessille säädetään laissa enimmäisaika.
- Luovutaan kaavoituksen sujuvoittamiseksi liian yksityiskohtaisista rakentamista koskevista määräyksistä.
- Otetaan käyttöön kaava-aloiteoikeus, jolla maanomistaja tai hankkeen toteuttaja saa kaavamennettelyn kunnassa vireille.

4. KILPAILUKYKYINEN TALOUS JA KANNUSTAVA HYVINVOINTIVALTIO

OSAAJAPULA, VÄESTÖN IKÄÄNTYMINEN JA KESTÄVYYSVAJE HEIKENTÄVÄT SUOMEN KILPAILUKYKYÄ. TYÖLLISYYSASTE ON NOSTETTAVA 80 PROSENTTIIN VUOTEEN 2030 MENNESSÄ.

Pula osaavasta työvoimasta on tällä hetkellä merkittävin yritysten kilpailukykyä heikentävä tekijä. Työvoiman niukkuus hidastaa myös talouskasvua. Kauppakamarin kyselyissä jopa kaksi kolmesta yrityksestä ilmoittaa, että pula osaavasta henkilöstöstä on aiheuttanut ongelmia liiketoiminnassa.¹

Osaajapula ei ole pelkästään suhdanneluonteinen ongelma, vaan kyse on rakenteellisesta ongelmasta. Talouden noususuhdanteesta ja työllisyyden lisääntymisestä huolimatta työttömyysasteemme on edelleen varsin korkealla tasolla. Euroopan komissio arvioi Suomen vuoden 2019 rakenteellisen työttömyyden olevan 6,6 prosenttia. Tämä asettaa meidät samaan saraan pääasiassa Etelä-Euroopan maiden kuten Kreikan, Italian, Espanjan ja Kyproksen kanssa.

Pulaa osaavasta työvoimasta pahentaa heikko väestöennusteemme. Väestön ikääntyminen pienentää työllisten määrää suhteessa muihin:

vuonna 2020 sataa työkäistä kohden on noin 60 lasta ja vanhusta, ja väestöllinen huoltosuhde nousee edelleen. Kansainväliset luottoluo- kittajat Fitch Ratings, Moody's ja Standard Poor ovat kaikki huolissaan ikäsidonnaisten menojen kasvusta Suomessa.

Julkisen talouden kestävyysvajeen on arvoitu olevan yli 10 miljardia euroa. Sosiaali- ja terve- ydenhuollon uudistuksella voitaisiin saavuttaa jopa 4-5 miljardin euron positiivinen vaikutus kestävyysvajeeseen. Muun muassa OECD, IMF sekä Standard & Poors kiinnittävät huomiota sote-uudistukseen tai oikeastaan siihen, että uudistusta ei ole saatu toteutettua. Suomen kykyä uudistua epäillään. Julkisen talouden kestävyys kuitenkin vaatii, että sosiaali- ja terve- ydenhuollon sektorilla toteutetaan radikaaleja uudistuksia kustannusten kasvun hillitsemiseksi.

Osaajapula, rakenteellinen työttömyys, väestön ikääntyminen ja kestävyysvaje vaativat kaikki ratkaisuja. Yhteistä näille ratkaisuille on, että niillä on pyrittävä työllisyysasteen nostamiseen nykyisestä hieman alle 73 prosentista kohti 80 prosenttia vuoteen 2030 mennessä.

TUOTTAVUUTTA PARANTAVA SOTE-UUDISTUS

TUOTTAVUUDEN PARANEMISEN AVAIMET LÖYTYVÄT NYKYISTÄ SELVÄSTI SUUREMPIEN JÄRJESTÄJIEN SEKÄ TUOTTAJIEN VÄLISEN KILPAILUN AVULLA. PALVELUSETELEIDEN KÄYTTÖÄ ON LAAJENNETTAVA.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistaminen siten, että niiden tuottavuus paranee, on kansainvälisten arvioitsijoiden mielestä yksi tehokkaimpia keinoja puuttua julkisen talouden

kestävyysvajeeseen. Tuottavuuden parantumi- sen potentiaali voisi tuoda jopa 4-5 miljardin suuruisen säästön kustannusten noustessa, jos uudistus toteutetaan oikein.

Suuret järjestelmämuutokset ovat kerta toisen- sa jälkeen törmänneet perustuslakiin tai toteut- tamisen mahdottomuuteen. Uusien hallintora- kenteiden sijaan olisi virtaviivaistettava nykyisiä.

Kolmannen hallintoportaan luomisen sijaan pitäisi keskittyä siihen, miten saamme aikaan kaksi tehokasta hallinnon tasoa.

Tuottavuuden paranemisen avaimet löytyvät nykyistä keskimäärin selvästi suurempien järjestäjien sekä tuottajien välisen kilpailun avulla. Suurempi koko tuo skaalaetuja ja mahdollistaa paremman palveluiden osto-osaamisen hankinnan, jotta monituottajamallista voidaan ottaa kaikki irti kuntalaisten hyväksi veronmaksajina ja palveluiden käyttäjinä.

Tarpeeksi suuret kuntakoot palveluiden tehokkaaksi järjestämiseksi nykylvastuilla vaatii reippaasti alle sata kuntaa Suomeen. Kuntien koon pienuuteen voidaan puuttua monin saman tien säädettävien, mutta kehitystä pitkällä aikavälillä ohjaavien keinoin. Runsaat yhdistymistuet ovat osoittautuneet tehokkaaksi keinoksi kannustaa kuntaliitoksiin. Niitä tulisi käyttää rajatun ajan kehityksen vauhdittajana. Samalla voidaan harkita yhdistyneille kunnille muita taloudellisia kannustimia.

Lainsäädännöllä voidaan kasvattaa perusterveydenhuollon järjestämisvastuun minimikokoa asteittain vuosikymmenen ajan. Tämä antaisi kunnille yhtä aikaa selkeän tahtotilan kasvattaa kokoaan yhdistymällä sekä aikaa harkita yhteistyön suuntaa ja poliittisesti sopivaa kehitystä. Samalla tavalla voidaan menetellä myös hoitotakuun aikarajoja lyhentäessä. Eräs keino kuntakokojen kasvattamiseen on myös uudistaa valtionosuuksia siten, että se kannustaa jatkossa suurempaan kuntakokoon.

Perusterveydenhoidon laadun pitäisi vastata sitä, johon moni on tottunut työterveyshuollossa. Ei ole mitään syytä tarjota keskimäärin paljon heikompilaatuisia palveluita lapsille, työttömille ja eläkeläisille. Aito valinnanvapaus valita palveluntarjoaja hoitaa nykyiset ongelmat. Tämä voidaan toteuttaa palvelusetelien nykyistä selvästi laajemmalla hyödyntämisellä perusterveydenhoitoon. Pidetään kuitenkin hieman kuntien omaa palveluntuotantoa yllä yksityisen tuotannon rinnalla palveluiden laadun ja hinnan vertailtavuuden vuoksi. Palvelusetelin

arvoksi voidaan määrittellä esimerkiksi 80-90 prosenttia kunnan omasta yksikköhinnasta.

Toinen tapa tuottaa palveluita aiempaa tehokkaammin on hyödyntää suurempaa kuntakokoa ja monituottajamallia. Suuremmissa kunnissa on paremmat mahdollisuudet hyödyntää tilaaja-tuottajamallia aiempaa tehokkaammin. Moni kilpailutus on mennyt pieleen heikon osto-osaamisen vuoksi. Laajempi asukas pohja mahdollistaa myös paremman osto-osaamisen hankkimisen kuntiin.

Keskuskauppakamari esittelee laajemman sote-mallinsa vuoden 2020 aikana.

RATKAISUT

- Ryhdytään päämäärätietoisesti kannustamaan ja ohjaamaan kuntia kasvattamaan kokoaan.
- Tarjotaan kuntaliitoksiin kannustamiseksi runsaita yhdistymistukia sekä muita taloudellisia kannustimia.
- Tehdään päätökset kasvattaa asteittain reilusti perusterveydenhuollon järjestämisvastuun minimikokoa sekä lyhentää hoitojonoja hoitotakuun avulla.
- Uudistetaan valtionosuuksia niin, että se kannustaa suurempaan kuntakokoon.
- Luodaan palvelusetelien laajemmalla hyödyntämisellä asiakaslähtöinen valinnanvapaus perusterveydenhoitoon. Pidetään kuitenkin hieman omaa palveluntuotantoa yllä rinnalla palveluiden laadun ja hinnan vertailtavuuden vuoksi.
- Käytetään aiempaa suuremmissa kunnissa tilaaja-tuottajamallia tehokkaasti. Laajempi asukas pohja mahdollistaa myös paremman osto-osaamisen hankkimisen kuntiin.

2

TYÖMARKKINOIDEN TOIMIVUUS

TYÖMARKKINOITA PITÄÄ JOUSTAVOITTA A PAIKALLISTA SOPIMISTA LISÄÄMÄLLÄ, TYÖVOIMAN LIIKKUVUUTTA TULEE PARANTAA JA TYÖLLISTÄMISEN KYNNYSTÄ LASKEA.

Työmarkkinoiden toimivuus on kaikilla kansainvälisillä kilpailukykymittareilla mitattuna Suomen heikkous. Palkanmuodostus ei joustaa, irtisanominen on liian vaikeaa, työvoima ei liiku, ansiotuloerotus on kireää ja kokonaisuudessaan järjestelmä on jäykkä. WEF:n kilpailukykyvertailussa Suomi sijoittui palkanmuodostuksen joustavuudessa sijalle 139, kun mukana vertailussa oli 140 maata. Erityisen suuri ongelma on myös työvoiman liikkuvuus maan sisällä (sijoitus 109.) sekä ulkomaalaisten työntekijöiden palkkaamisen helppous tai Suomen kohdalla vaikeus, sillä sijoituksemme on 89.

Työmarkkinoita on uudistettava rakenteellisen työttömyyden purkamiseksi. Pula työntekijöistä sekä väestön ikääntyminen vaativat, että kaikki kynnelle kykenevät saadaan töihin. Ei ole myöskään inhimillisesti hyväksyttävää, että työmarkkinoiden jäykkyys syrjäyttää joitain ihmisiä työmarkkinoilta pitkäaikaisesti tai jopa pysyvästi.

TYÖMARKKINOIDEN JOUSTAVUUTTA ON LISÄTTÄVÄ LAAJENTAMALLA PAIKALLISEN SOPIMISEN MAHDOLLISUUTTA

Työmarkkinoita pitäisi joustavoittaa paikallista sopimista lisäämällä. Työlainsäädäntöä tulisi uudistaa siten, että työehtosopimusten yleisistovuudesta tulee perälauta, jos ei toisin sovi. (Lue lisää: kauppakamari.fi) Tällä hetkellä monet työehtosopimukset mahdollistavat paikallisen sopimisen, mutta vaikka velvoitteet koskevat kaikkia, ovat joustot vain sopijaosapuolten käytössä. Kaikkien yritysten pitäisi päästä hyötyämään vähintäänkin vastaavista joustoista, joita työehtosopimuksissa on sovittu, myös paikallisesti järjestäytyen. Työehtosopimusten tulisi olla yleisistovia vain, jos velvoitteiden lisäksi myös joustot ovat kaikkien käytettävissä.

KILPAILUKYKYÄ KOHTUULLISELLA KUSTANNUSKEHITYKSELLÄ

Varsinkin yritykset tietävät, että liian korkea kustannustaso alentaa myyntiä. Kustannuskilpailukyvyyn heikentyessä tuotteet tehdään tai tilaukset voitetaan useammin toisaalla. Pitkällä aikavälillä esimerkiksi uudelleenjärjestelyt, konkurssit ja valuuttakurssin muutokset korjaavat yksittäisen maan kustannuskilpailukyvyyn ongelmia, mutta sekä yritysten että työntekijöiden kannalta parasta olisi, mitä helpoimmin sopeutuminen tapahtuisi.

Pitkässä juoksussa työvoimakustannukset eivät voi ylittää tuottavuuskehitystä. Tuottavuuskehityksen hedelmät valuvat toimivilla työmarkkinoilla palkansaajille, kun samalla yritysten omistajat saavat sijoitukselleen kelvollisen tuoton. Tämä järjestely on osoittautunut historiallisesti toimivaksi.

Suomi on pieni ja vientivetoinen maa, jossa ulkomaankaupan rooli on merkittävä. Tyypillisesti suhdannesyklimmekin seuraa vientisektorin kehitystä. Ulkoisesta kilpailukyvästä huolehtiminen on Ruotsissa toteutettu siten, että palkkaneuvotteluissa vientisektori asettaa palkanormin, jota muiden odotetaan seuraavan. Tällä tavoin palkanasetanta liitetään osaksi ulkoisen sektorin menestystä ja suuremmat heilahtelut kustannuskilpailukyvyssä ovat epätodennäköisempiä. Myös Suomen tulisi omaksua oma versionsa Ruotsin mallista palkkaneuvotteluissa – globaalissa ja hyvin integroituneessa maassa se on kustannuskilpailukyvyyn kannalta elinehto.

Joskus kustannuskilpailukyky pääsee kuitenkin heikentymään palkkamallista riippumatta. Suomella ei ole omaa valuuttaa eikä valuutan ulkoisen arvon heikentäminen enää ole mahdollista. Tavanomaisen devalvaation sijaan Suomella tulisi olla paremmat välineet sekä henkinen valmius sisäisen devalvaatioon. Kilpailukyky-sopimus oli esimerkki yhdenlaisesta sisäisestä devalvaatiosta, jossa verotuksen ja työehtojen muutosten keinoin pyritään usein määräaikaista alentamaan yritysten yksikkötyökustannuksia näin siivittämällä vientisektorivetoisesti maa uudelleen nousu-uralle.

PARANNETAAN TYÖVOIMAN LIKKUVUUTTA ASUNTOPOLITIIKALLA SEKÄ TOIMIVILLA LIIKENNEYHTEYKSILLÄ

Työntekijöiden heikko liikkuvuus alueiden välillä hidastaa työllisyysasteen nousua. Ongelmaan ei ole yhtä ratkaisua, sillä syyt vaihtelevat alue- ja yksilökohtaisesti. Liikkuvuutta voivat estää asuntojen hintojen polarisoituminen: toisilla alueilla asunnoista on pulaa ja hinnat ovat korkeat, kun taas joillakin alueilla asuntojen hinnat ovat romahtaneet, eivätkä asunnot mene kaupaksi. Liikenneyhteyksien puute, hankaluus tai kalleus heikentävät myös liikkuvuutta. Lisäksi ongelmia saattavat muodostaa sosiaaliturvan kannustinloukut, jotka nostavat työn vastaanottamisen kynnystä.

Työvoiman liikkuvuutta on tuettava asuntopolitiikalla ja paremmilla liikenneyhteyksillä. Varsinkin kasvukeskuksissa tontteja on kaavoitettava monipuolisesti ja riittävästi, jotta asuntojen saatavuus säilyy hyvänä ja asumiskustannusten kehitys maltillisena. Maankäyttöä, asumista ja liikenneyhteyksiä on kehitettävä pitkäjänteisemmin yhtenä kokonaisuutena. Liikenneverkostojen ja kaavoituksen tulee tukea entisestään laajenevia työssäkäyntialueita. Hyväkuntoiset tiet sekä toimivat raideyhteydet paitsi tukevat tavoitteita ilmastolle haitallisten päästöjen hillitsemiseksi niin myös kannustavat työn vastaanottamiseen pidemmänkin matkan takaa.

UUDISTETAAN YHTEISTOIMINTALAKIA

Yhteistoimintalaki päätettiin vuoden 2008 alusta laajentaa koskemaan entistä pienempiä, vähintään 20 henkilöä työllistäviä yrityksiä. Tämä laajennus oli virhe, joka tulee korjata. Lain soveltamisalaa tulisi muuttaa niin, että se koskisi vähintään 50 henkilöä työllistäviä yrityksiä nykyisen 20 henkilön sijaan. Näin pystyttäisiin purkamaan turhia hallinnollisia solmuja sekä kasvattamaan työllisyyttä.

Yt-lain piiriin tulevalle yritykselle seuraa merkittävä määrä byrokraattisia veloitteita, kuten esimerkiksi erilaisia raportointiveloitteita sekä henkilöstö- ja koulutussuunnitelman tekeminen.ⁱⁱ

LASKETAAN TYÖLLISTÄMISEN KYNNYSTÄ

Työmarkkinoilla työsuhteita syntyy, kun se on kannattavaa sekä työntekijälle että työnantajalle. Jos työllistämisen kynnys on korkea, on työvoiman kysyntä vähäisempää eikä työsuhteita synny riittävästi. Kysymys siis kuuluu, kuinka työllistämisen kynnystä voisi alentaa? Osittain asiaa käsiteltiin jo työvoiman liikkuvuutta käsittelevässä alaluvussa, koska liikenneyhteydet ja asuminen ovat tärkeä osa työllistämisen kynnystä.

Lisäksi yritysten näkökulmasta keskeistä on työsuhteen perustamiseen liittyvä riski. Kaikki tekevät virheitä ja joskus myös työsuhde saattaa osoittautua virheeksi joko työnantajan tai työntekijän näkökulmasta. Tällöin sekä työmarkkinoiden toiminnan suhteen, mutta myös työntekijän hyvinvoinnin kannalta saattaisi olla

järkevää etsiä sopivampi henkilö kyseiseen työtehtävään. Irtisanomissuojan maltillinen lieventäminen lisäisi työmarkkinoiden kiertoa, kohentaisi tuottavuutta ja erityisesti parantaisi työmarkkinoilla haastavassa asemassa olevien mahdollisuutta päästä työlliseksi.

Työllistämisen kynnystä nostaa luonnollisesti myös kustannustaso. Kysynnän laki pätee myös työmarkkinoilla; mitä korkeampi hinta (työvoimakustannus), sitä vähäisempi kysyntä. Verokiila eli bruttopalkan ja nettopalkan välinen erotus on Suomessa merkittävä. Mediaanipalkkaisen eli noin 3000 euroa kuukaudessa tienävän henkilön tapauksessa käteen jää hieman yli 2300 euroa ja työnantajan kokonaiskustannus on noin 3800 euroa. Laskelma on maltillinen, sillä se ei huomioi palkanlisää, kuten sunnuntailisää tai sairaustapauksista seuraavia kustannuksia. Kauppakamarien jäsenyrityksistä noin puolet vastasi työllistävänsä aiempaa enemmän, mikäli työvoimakustannus alentuisi.ⁱⁱⁱ

RATKAISUT

- Joustavoitetaan paikallista sopimista, TES perälautana.
- Pidetään kustannuskilpailukyvästä huolta.
- Parannetaan työvoiman liikkuvuutta (asuntopolitiikka, liikennepolitiikka, työllisyyspolitiikka).
- Uudistetaan yhteistoimintalakia nostamalla lain soveltamisalaa 50 henkilön yrityksiin.
- Lasketaan työllistämisen kynnystä.

3

KANNUSTAVA HYVINVOINTIVALTIO

TYÖN TEKEMISEN ON AINA OLTAVA KANNATTAVAA. UUDISTETAAN SOSIAALITURVAJÄRJESTELMÄ JA PÖRRASTETAAN ANSIOSIDONNAINEN TYÖTTÖMYYS- TURVA.

Rakenteellisen työttömyyden purkaminen ja työllisyysasteen nostaminen vaativat, että vuosikymmenten saatossa monimutkaiseksi muodostunut sosiaaliturvajärjestelmä uudistetaan ja kannustinloukkoja puretaan. Uudistusta toteutettaessa on syytä tarkastella sosiaaliturvajärjestelmän ja verotuksen kokonaisuutta. Kireä työn verotus yhdistettynä byrokraattiseen sosiaaliturvaan, ei aina kannusta työn vastaanottamiseen. Optimaalinen sosiaaliturvajärjestelmä ottaa huomioon paitsi saajien hyvinvoinnin niin myös budjettirajoitteet sekä sen, että työn vastaanottaminen säilyy kannustavana. Velvoitettava työvoimapolitiikka on erityisen tarpeellista järjestelmässä, jossa kannusteet työn vastaanottamiselle ovat joissakin tapauksissa heikot.

Sosiaaliturvajärjestelmä vaatii yksinkertaistamista myös työn muuttuvan luonteen takia. Tulevaisuudessa yhä useamman työntekijän toimeentulo muodostuu useammasta kuin yhdestä lähteestä. Ihmisten lokeroimisesta esimerkiksi työttömiksi, työllisiksi tai opiskelijoiksi, tulisi päästä eroon. Todellisuus ei ole mustavalkoista.

PÖRRASTETAAN ANSIOSIDONNAINEN TYÖTTÖMYYSTURVA

Ansiosidonnaisen työttömyysturvan taso Suomessa on eurooppalaisittain kohtalaisen korkea, mutta työttömyysturvan kesto on edelleen poikkeuksellisen pitkä. Esimerkiksi Ruotsissa ansiosidonnaisen päivärahan kesto on 300 päivää, kun Suomessa se on tyypillisesti 400 päivää. Ansiosidonnaista päivärahaa saavista työttömistä kolme neljästä työllistyy 300 päivän kuluessa työttömyyden alkamisesta ja siten voi argumentoida, että suurimmalle osalle 300 päivää takaisi riittävän vakuutuksen työttömyyden varalle. Ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha olisi myös syytä porrastaa. Näin henkilön taloudelliset kannusteet hakea aktiivisesti työtä painottuisivat heti työttömyysjakson alusta.

PERHEVAPAAUUDISTUS ON TOTEUTETTAVA

Erityisesti naisiin kohdistuva, lapsista seuraava palkkasakko on merkittävä. Työllisyyttä tukeva perhevapaaudistus olisi syytä toteuttaa jo pelkästään sukupuolten välisen työmarkkinatasa-arvon takia. Käytännössä uudistus tarkoittaisi kotihoidontuen keston merkittävää leikkausta.

Nykyinen perhevapaaajärjestelmä on myös tarpeettoman jäykkä. Nykyisin vanhempainpäivärahauden voi jakaa enintään kahteen

jaksoon, eikä esimerkiksi viikoittainen yhden päivän vapaa ole mahdollinen, vaikka sekä työntekijä että työnantaja siihen suostuisivat. Järjestelmästä tulisi tehdä asiakaslähtöinen hallintolähtöisyyden sijaan.

RATKAISUT

- Uudistetaan sosiaaliturvajärjestelmä kannustavaksi.
- Työvoimapolitiikan on oltava velvoittavaa.
- Porrastetaan ansiosidonnainen työttömyysturva.
- Toteutetaan perhevapaaudistus.

4

TEHDÄN TYÖPERÄISESTÄ MAAHANMUUTOSTA TAVOITTEELLISTA

TYÖ- JA KOULUTUSPERÄISELLE MAAHANMUUTOLLE ON ASETETTAVA MÄÄRÄLLINEN TAVOITE AINA HALLITUSKAUDEN ALUSSA. SUOMEN ON AKTIIVISESTI HOUKUTELTAVA ULKOMAAILAISIA TYÖNTEKIJÖITÄ.

Pelkkä oma osaamisemme ei riitä nostamaan Suomea maailman kilpailukykyisimmäksi. Heikko väestönkehityksemme vaatii, että Suomen on houkuteltava työvoimaa ulkomailta merkittävästi nykyistä enemmän. Suomesta on tehtävä vetovoimainen, kansainvälinen maa, joka houkuttelee.

Nopea ratkaisu osaajapulan lievittämiseen, työllisyysasteen parantamiseen sekä Suomen väestörakenteen korjaamiseen on tavoitteellisesti lisätä työperäistä maahanmuuttoa. Tästä on hyviä esimerkkejä muista maista. Esimerkiksi Kanadassa pyritään vastaanottamaan noin 300 000 työperäistä maahanmuuttajaa vuosittain. Kanadassa maahanmuuton nähdään rikkauttavan maata taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti.

Valtioneuvoston tulee asettaa määrällinen vuosittainen tavoite työ- ja koulutusperäiselle

maahanmuutolle aina hallituskauden alussa. Tavoitetta tarkistetaan tarpeen vaatiessa hallituskauden aikana. Määrällinen tavoite perustuu työmarkkinoiden osaajatarpeeseen ja väestörakenteen oikaisemiseen työllisten määrää kasvattamalla.

Määrällisen tavoitteen laskennassa huomioidaan poistuma työmarkkinoilta, työmarkkinoille tulevat uudet työlliset, ennakoititieto osaajatarpeesta ja pidemmällä aikavälillä syntyvyys. Esimerkiksi Sisäministeriön tulevaisuuskausa kertoo, että vuosittaisen maahanmuuton pitäisi olla 34 000 henkilöä vuoteen 2030 mennessä, jotta yhä kasvava työvoiman tarve saataisiin tyydytettyä.

Määrällinen tavoite vuosittaiselle työ- ja koulutusperäiselle maahanmuutolle tarvitsee toteutuakseen myös toimenpiteitä. Toimenpiteet työperäisen maahanmuuton edistämiseksi mitoitetaan siten, että määrällinen tavoite toteutuu joka vuosi. Valtioneuvosto sitoutuu tarkastelemaan uusia toimenpiteitä, mikäli tavoitellusta kehityksestä ollaan jäämässä jälkeen.

RATKAISUT

- Suomi sitoutuu kasvattamaan suunnitelmallisesti työ- ja koulutusperäistä maahanmuuttoa.
- Valtioneuvosto asettaa vähintään 25 000 henkilön määrällisen vuosittaisen tavoitteen työ- ja koulutusperäiselle maahanmuutolle.
- Toimenpiteet työperäisen maahanmuuton edistämiseksi mitoitetaan siten, että määrällinen tavoite saavutetaan.

TYÖPERÄINEN OLESKELULUPA VIIKOSSA, EI KUUKAUSISSA

Sujuvat lupaprosessit ovat yksi keino houkutellessa aktiivisesti osajia ulkomailta. Työteon perusteella myönnettävien oleskelulupien käsittelyajat ovat venyneet kestäättömiksi. Useat hakijat joutuvat odottamaan työlupaa tällä hetkellä 4-6 kuukautta. Lupaprosessit on viipymättä sujuvoitettava asiakaslähtöisiksi digitalisaatiota hyödyntäen ja resursseja lisäten. Nykyisiä menettelyjä pitää kehittää ja sujuvoittaa. Työhön perustuvien oleskelulupien käsittelyajaksi on saatava maksimissaan kuukausi ja pyrittävä keskimäärin viikon käsittelyaikaan.

Lupaprosessien sujuvuus vaatii riittävät resurssit maahanmuuttovirastolle ja Suomen edustustoille. Työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton resurssit on eriytettävä muusta maahanmuutosta siten, että käsittely saadaan pidettyä sujuvana kaikissa tilanteissa. Resurssien lisääminen ei kuitenkaan voi olla ainoa ratkaisu vaan erityisesti on keskityttävä sujuviin asiakaslähtöisiin prosesseihin.

Palvelut on saatava yhdeltä luukulta. Pompottelu viranomaiselta toisella on lopetettava. International House Helsinki on hyvä esimerkki yhdelle luukulle kootuista viranomaispalveluista. Samaa mallia on laajennettava myös muualle Suomeen.

International House Helsinki kokoaa yhdelle luukulle pääkaupunkiseudun kaupunkien, Verottajan, Maistraatin, Kelan, Maahanmuuttoviraston ja TE-palveluiden palvelut. International House Helsingin -mallilla toteutettu sujuva viranomaisyhteistyö tarvitsee hyvää koordinaatiota toimiakseen. Jatkossa työ- ja elinkeinoministeriön tulee rahoittaa tähän viranomaisyhteistyöhön liittyvä koordinaatio.

RATKAISUT

- Annetaan työhön perustuvien oleskelulupien käsittelylle sitova kuukauden palvelulupaus ja pyritään keskimäärin viikon käsittelyaikaan.
- Huolehditaan riittävästä resurssista lupien käsittelylle ja eriytetään työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton resurssit muusta maahanmuutosta siten, että käsittely saadaan pidettyä sujuvana kaikissa tilanteissa.
- Kehitetään sähköistä asiointia niin, että lupaprosessit ovat tehokkaampia ja asiakaslähtöisempiä.
- Hyödynnetään nykyistä enemmän digitalisaatiota lupaprosesseissa sekä sujuvoitetaan menettelyjä.
- Parannetaan yhteistyötä viranomaisen välillä ja otetaan käyttöön viranomaisten yhteinen tietojärjestelmä sekä hallinnonalat ylittävä prosessin johtaminen ja seuranta.
- Vakiinnutetaan ja laajennetaan pääkaupunkiseudulla toimiva Helsinki International House -palvelu valtakunnalliseksi, yhden luukun palveluksi. Työ- ja elinkeinoministeriön tulee rahoittaa jatkossa viranomaisyhteistyön koordinaatio.

SAATAVUUSHARKINTA HISTORIAAN

Saatavuusharkinnasta luopuminen helpottaisi yritysten pulaa osaavasta työvoimasta sekä parantaisi työllisyyttä. Saatavuusharkinnan poistamiseen liittyvät uhkakuvat ovat liioiteltuja, mutta tarvittaessa mahdollisiin lieveilmiöihin voitaisiin puuttua osoittamalla resursseja jälkiluvontaan, nykyisen pitkän ja byrokraattisen ennakkokäsittelyn sijaan.

Saatavuusharkinnalla tarkoitetaan käytäntöä, jossa selvitetään ennen oleskeluluvan myöntämistä EU:n ja ETA-alueen ulkopuolelta tulevalle työntekijälle, onko työmarkkinoilla Suomessa

tai EU-alueella jo saatavilla sopivaa työvoimaa kyseiseen tehtävään.

Ammattinimikkeisiin perustuva lupajärjestelmä on aikansa elänyt. Yritykset tietävät viranomaisia paremmin osaamistarpeet, joita yrityksissä eri puolilla maata on. Saatavuusharkinnasta luopuminen avaisi yrityksille mahdollisuuden

etsiä nopeampia ratkaisuja työvoimapulaan, parantaisi työllisyyttä sekä auttaisi taloutta kasvamaan.

Saatavuusharkinnasta luopuminen olisi Suomelle kilpailuetu, joka lisäisi maamme houkuttelevuutta ulkomaalaisten osaajien silmissä.

RATKAISUT

- Poistetaan EU:n ja ETA-alueen ulkopuolelta tulevien henkilöiden työhön perustuviin oleskelulupaiin liittyvä saatavuusharkinta.
- Siirretään resurssit etukäteisbyrokratiasta jälkivalvontaan mahdollisiin lieveilmiöihin puuttumiseksi.

TYÖELÄMÄLÄHTÖINEN KOTOUTTAMINEN

Suomessa on tälläkin hetkellä valtava määrä potentiaalista työvoimaa maahanmuuttajien joukossa. Kotouttamiseen pitäisi ottaa entistä työelämälähtöisempi lähestymistapa. Tavoitteena pitää olla mahdollisimman monen maahanmuuttajan työllistyminen mahdollisimman pian.

Suomeen tulleiden maahanmuuttajien työllistymistä ja kotouttamista on nopeutettava. Pakollisista odotusajoista on luovuttava ja välitön perehdyttäminen suomalaiseseen työelämään, yhteiskuntaan ja kieleen on aloitettava jo vastaanottokeskuksissa.

Tärkeä alkuaskel on selvittää maahan tulleiden osaaminen. Todennettavissa olevan koulutuksen saaneita ammattilaisia pitää auttaa ensisijaisesti oman alan töihin, ei kouluttautumaan uudelleen. Lyhin askel tähän on tunnistaa ja tunnustaa aiemmin hankittu osaaminen ja tarjota riittävä kielikoulutusta pikavauhtia.

Aiempaa osaamista vailla olevat pitää ohjata heille soveltuvaan ammattiin valmistavaan koulutukseen, joko toiselle asteelle tai korkea-asteelle. Suomen kielellä opiskelu on monelle

huomattavasti pidemmän tien päässä kuin englannin kielellä opiskelu. Tästä syystä toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjille ja korkeakouluille pitää antaa entistä vapaammat kädet järjestää myös englannin kielistä koulutusta tarpeen vaatiessa.

Oppisopimuskoulutuksen käyttäminen maahanmuuttajien työllistämässä pitää saada yleistymään. Oppisopimus luo matalan kynnyksen reitin koulutuksen kautta työelämään. Oppisopimuskoulutuksen aikana pitää aina huolehtia riittävästä kotimaisen kielen opiskelusta.

RATKAISUT

- Luovutaan turvapaikanhakijoiden kolmen kuukauden pakollisesta odotusajasta ennen kuin turvapaikanhakija voi työskennellä avoimilla työmarkkinoilla.
- Mahdollistetaan oppisopimuksen käyttö osana työelämälähtöistä kotouttamista porrastamalla oppisopimuksen palkkaus niin, että se huomioi opiskelijan osaamisen ja tuottavuuden.
- Lisätään englanninkielistä koulutusta ammattioppilaitoksissa, mukaan lukien muunto- ja täydennyskoulutus.
- Kannustetaan maahanmuuttajia yrittäjyyteen.

HOUKUTELLAAN ULKOMAALAISIA OSAAJIA SUOMEEN

Ulkomaalaisia osaajia on houkuteltava Suomeen entistä aktiivisemmin. Suomen luontaista houkuttelevuutta ulkomaalaisten osaajien silmissä ei pidä yliarvioida vaan on tehtävä toimenpiteitä houkuttelevuuden parantamiseksi.

Myönnetään tietyille ammattiryhmille ja huippuosaajille, joista Suomessa on erityisen suuri pula, pysyviä oleskelulupia ilman valmiina olevaa työpaikkaa. Houkutellaan näitä ryhmiä myös verotukseen liittyvien kannusteiden avulla, kuten esimerkiksi tarjoamalla heille ensimmäisen työvuoden aikana verohelpotus, joka kompensoi Suomeen muuttamisesta aiheutuneita kuluja.

Erytisoajia houkutellaan Suomeen tälläkin hetkelle niin sanotun avainhenkilölain avulla. Valitettavasti teho on heikko ja lain perusteella maahan tulee vain noin 500 erityisosaajaa vuosittain. Tästä syystä avainhenkilölain soveltamisalaa pitää laajentaa. Avainhenkilölain kuukausittaisista tuloarajaa on pudotettava nykyisestä 5800 eurosta esimerkiksi 4000 euroon kuukaudessa ja vaatimusta erityisosaamista vaativista työtehtävistä pitää löysentää.

Tarvitsemme myös aktiivisia markkinointitoimenpiteitä osaajien houkuttelemiseksi Suomeen. Kohderymänä ei voi olla koko maailma. Tämän niukat resurssit estävät. On valittava keihin ja mihin markkinointia kohdennetaan. Tosiasia on se, että myös EU:n ulkopuolelle on katsottava. Iso osa EU-maista painii samojen asioiden kanssa kuin Suomi. Väestö ikääntyy ja yritykset kärsivät osaajapulasta. Siksi kilpailu työvoimasta EU:n sisällä on jo nyt kovaa.

Ulkomaalaisten osaajien houkuttelemiseksi Suomeen pitää hyödyntää niitä vahvuuksia, joita meillä on verrattuna moneen muuhun

maahan. Emme pärjää ilmastolla tai sijainnilla kilpailtaessa, mutta yhteiskunnassamme on monia muita vahvuuksia, joita voi hyödyntää. Suomi on vakaa ja turvallinen maa, jossa edellytykset hyvälle elämälle ovat kunnossa. Hyvinvointiyhteiskunta tarjoaa palveluita, jotka ovat erityisesti perheellisille tai perheenlisäystä pohtiville todellinen voimavara. Suomessa työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen on mahdollista siten, että molemmat vanhemmat voivat keskittyä myös uraan.

Ulkomaalaisten osaajien houkutteleminen vaatii myös, että yhteiskuntamme muuttuu avoimemmaksi ja kansainvälisemmäksi. Yhteiskunnan asenteilla ja mielikuvilla on merkitystä houkuttelevuuden kannalta.

RATKAISUT

- Myönnetään tietyille ammattiryhmille ja huippuosaajille, joista Suomessa on erityisen suuri pula, pysyviä oleskelulupia ilman valmiina olevaa työpaikkaa.
- Houkutellaan tiettyjä ammattiryhmiä ja huippuosaajia Suomeen verotukseen liittyvien kannusteiden avulla, esimerkiksi tarjoamalla heille ensimmäisen työvuoden aikana verohelpotus.
- Laajennetaan ns. avainhenkilölain soveltamisalaa pudottamalla kuukausittaisen palkkatulon rajaa ja löysentämällä vaatimusta erityisosaamista vaativista työtehtävistä.
- Jatketaan Talent Boost -ohjelmaa osaajien houkuttelemiseksi Suomeen. Kanavoidaan Suomessa jo olevien kansainvälisten osaajien asiantuntemusta yritysten kilpailukyvyyn turvaamiseksi.
- Perustetaan lisää kansainvälisiä päiväkoteja ja kouluja ulkomaalaisten osaajien houkuttelemiseksi Suomeen sekä työn ja perhe-elämän yhdistämiseksi.

5

KANNUSTAVA TOIMINTAYMPÄRISTÖ: VEROTUS

KANSAINVÄLISESTI KILPAILUKYKYINEN YHTEISÖVEROKANTA

**YRITYSTEN TOIMIMINEN GLOBAALEILLA MARKKI-
NOILLA EDELLYTTÄÄ, ETTÄ VEROTUSTA TARKASTEL-
LAAN KANSAINVÄLISESSÄ KONTEKSTISSA. VAIN
KILPAILUKYKYINEN VEROYMPÄRISTÖ KANNUSTAA
INVESTOINTEIHIN.**

Verotuksen kilpailukykyisyys muodostuu useasta eri tekijästä: selkeästä veropohjasta, kilpailukykyisestä yhteisöverokannasta, kohtuullisesta kokonaisveroasteesta ja ennakoitavuudesta niin lyhyellä kuin pitkälläkin aikavälillä. Ennakoitavuusvaatimus koskee lainsäädännön ajantasaisuutta, veroviranomaisten menettelyjä sekä veropolitiikkaa.

2010-luvun aikana kansainvälisessä verotuksessa on kiinnitetty uudella tavalla huomiota kansainväliseen nollaverotukseen ja vajaaverotukseen. OECD:n ja EU:n piirissä on kehitetty sääntöjä, jotka estävät erityisten verohuojennusten ja poikkeuksellisten alhaisten verokantojen hyödyntämisen. Nykytilanteessa laaja veropohja ja suhteellisen matala verokanta ovat edellytyksenä Suomen yritysverotuksen kilpailukyvyille. Suomen ratkaisut yhteisöverokannan maltillisesta alentamisesta viime vuosikymmenten aikana ovat olleet oikeasuuntaisia. Suomen tulisi jatkossakin aktiivisesti seurata kilpailijamaiden verokantoja ja olla tarvittaessa valmis alentamaan omaa yhteisöverokantaansa.

KIREÄ ANSIOTULOVEROTUS HEIKENTÄÄ SUOMEN KILPAILUKYKYÄ

Kansainvälisissä kilpailukykyvertailuissa Suomen korkea ansiotuloveroaste on esitetty heikentävänä tekijänä Suomen kilpailukyvyille. Kireä työnverotus ja ankara progressio voivat muodostaa esteen työn vastaanottamiselle ja varsinkin lisätyön tekemiselle. Jo alle keskituloisen palkansaajan rajaveroaste on korkea, sillä noin 2 600 euron kuukausituloilla 100 euron palkankorotuksesta jää 55 euroa käteen, eli rajaveroaste on 45 prosenttia. Ansiotulojen verotusta tulisi keventää ja asettaa ylin marginaaliveroaste korkeintaan 50 prosenttiin.

SUOMI AKTIIVISESTI MUKAAN KEHITTÄMÄÄN KANSAINVÄLISTÄ VEROTUSTA

Suomen tulee olla aktiivinen kansainvälisen verotuksen kehittämisessä OECD:n ja EU:n tasolla ja huolehtia siitä, että pienet maat huomioidaan, kun verotuloja jaetaan uudelleen maiden välillä. Suomi ei voi jättäytyä kansainvälisten verosääntöjen ulkopuolelle, sillä se voi heikentää Suomen mahdollisuuksia solmia verosopimuksia. Suomi voi hyötyä alhaisen verokannan alueiden ja erityisten verohuojennusten käyttömahdollisuuksien vähenemisestä, jos Suomi pystyy tarjoamaan yrityksille vakaan ja kilpailukykyisen toimintaympäristön.

Kattava verosopimusverkosto ja toimivat kansainvälisten veroriitojen ratkaisumallit ovat olennaisia suomalaisen liiketoiminnan kansainvälistymiselle ja kansainvälisen liiketoiminnan houkuttelemiseksi Suomeen. Suomen verosopimusverkosto on muita Pohjoismaita suppeampi, ja sitä pitäisi pyrkiä aktiivisesti laajentamaan ja modernisoimaan. Kansainvälisten veroriitojen ennaltaehkäisyyn ja ratkaisuun tulisi kohdistaa riittävät hallinnolliset resurssit.

VEROTUSMENETTELYIDEN DIGITALISOITUMINEN

Hallitusohjelman mukaan yritysten taloushallinnossa siirrytään kohti täydellistä automatisointia ottamalla käyttöön rakenteisessa muodossa oleva sähköinen kuitti ja lasku. Verohallinto tavoittelee yritysten välisen sähköisen laskutus- ja kuittitiedon keräämistä verotuksen pohjaksi.

Verotusmenettelyiden muutokset on tehtävä siten, että yrityksille aiheutuu mahdollisimman vähän kustannuksia. Jatkuvaa pientä muutosta tulee välttää. Muutoksia ei myöskään pidä tehdä ilman huolellista valmistelua ja vaikutustenarviointia. Taloushallinnon ja verotuksen digitalisoimisessa on otettava huomioon kansainväliset standardit ja parhaat käytännöt ulkomailta sekä pienten toimijoiden erityistarpeet.

VEROTUKSEN ENNAKOITAVUUS

Verohallinto on viime vuosina panostanut ennakkoratkaisuihin ja ennakkolisiin keskusteluihin. Suunta on oikea. Verohallinnon pyrkimys kansainväliseen ennakkolliseen yhteistyöhön on erittäin kannatettava.

Verotuksen ennakoitavuuden kannalta on tärkeää, että verolainsäädäntö on mahdollisimman selkeää ja yleiskielistä. Verohallinnon ohjeistuksella on ennakoivasti pyrittävä selventämään mahdollisia tulkintakysymyksiä. Verolainsäädäntöä olisi vuosihuollettava ja ajantasaistettava EU-oikeuden ja erityisesti EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaiseksi. Poukkoilevaa verolainsäädäntöä on vältettävä.

RATKAISUT

- Kevennetään ansiotuloverotusta ja lasketaan ylin marginaaliveroaste 50 prosenttiin.
- Pidetään yhteisöverokanta kansainvälisesti kilpailukykyisenä ja koko yritysverojärjestelmä investointeihin kannustavana.
- Mennään aktiivisesti mukaan kehittämään kansainvälistä verotusta OECD:n ja EU:n tasoilla, esimerkiksi mahdollisen digiveron osalta.
- Lisätään resursseja kansainvälisten veroriitojen ratkaisuun.
- Toteutetaan verotuksen automatisaatio ja digitalisaatio siten, että hallinnollinen taakka aidosti vähenee.
- Verotuksen ennakoitavuus vaatii, että verolainsäädäntö ja Verohallinnon ohjeet ovat selkeitä.

5. KILPAILU, SUJUVA SÄÄNTELY JA BYROKRATIAN PURKAMINEN

BYROKRATIASTA JA JULKISEN SEKTORIN LIIAN TARKASTA OHJAAAMISESTA ON SIIRRYTTÄVÄ MAHDOLLISTAMISEEN JA OIKEISIIN KANNUSTEISIIN. KILPAILUKYKYINEN YHTEISKUNTA EDellyttää, että YRITYKSET JA YKSILÖT VAPAUTETAAN TOIMELIAISUUTEEN.

Yrittäjyyden ja luovuuden laaja vapaus mahdollistaa innovaatioiden, ratkaisujen ja kasvun syntymisen Turhan byrokratian purkamista on jatkettava läpi sektorit leikkaavana hankkeena. Kilpailun avaamista eri sektoreilla on edistettävä. Toimiva ja dynaaminen yhteiskunta vaatii, että kilpailuneutraliteetti toimii, eikä markkinoilla tapahtuva kilpailu vääristy julkisen sektorin toimesta. Julkisen sektorin toimijoilla – jotka toimivat verorahojen turvin – tulisi aina olla markkinoita täydentävä rooli.

Yritysten toimintaympäristöä koskevan sääntelyn tulee olla selkeää ja ennakoitavaa.

Läpinäkyvät valmisteluprosessit ja kattavat vaikutusarvioinnit ovat hyvän lainvalmistelun perusedellytys. Ministeriöillä tulee olla riittävät resurssit lainvalmisteluun. Lakihankkeita johtamaan tulee perustaa Ruotsin mallin mukainen valtioneuvoston virasto. EU-lainsäädännössä jo laajasti käytössä oleva sääntelyn säännönmukainen uudelleenarviointi tulisi ottaa käyttöön myös kansallisessa sääntelyssä.

Kilpailun avaaminen ja sääntelyn vapauttaminen ovat joissakin tapauksissa pieniä yksittäisiä asioita, pieniä askeleita kohti vapaampaa yhteiskuntaa, jossa yksilöt kantavat vastuuta päätöksistään. Pienten yksittäisten asioiden summa on kuitenkin merkittävä ja henkinen merkitys suuri yritysten ja yksilöiden vapauden ja vastuun näkökulmasta.

PERUSTETAAN VALTIOEUVESTON VIRASTO JA UUDISTETAAN MINISTERIÖT

SUOMI TARVITSEE DIGITALISAATIOMINISTERIÖN, LUONNONVARA- JA ILMASTOMINISTERIÖN SEKÄ RAKENNETUN YMPÄRISTÖN MINISTERIÖN. LAKI-HANKKEITA JOHTAMAAN TULEE PERUSTAA VALTIOEUVESTON VIRASTO.

Suomen uudistaminen ja kilpailukyky vaativat strategista johtajuutta maan hallitukselta. Viime vuosisadalta perityt päätöksenteon rakenteet ja siiloutuneet ministeriöiden hallinnonalat vaativat päivittämistä. Kehittyvä ja nopeasti muuttuva maailma vaatii uudenlaisia hallinnollisia kokonaisuuksia sekä lainvalmistelulle vahvan johdon. Päätöksentekojärjestelmän on pystyttävä reagoimaan toimintaympäristön muutoksiin juostavasti.

Hallinnollisia muutoksia tarvitaan, koska monimutkaisia, poliittisesti vaativia rakenteellisia uudistuksia on hankala viedä läpi yhdessä vaalikaudessa. Asiaa ei helpota, että uudistusten etenemistä saattavat jarruttaa ministeriöiden väliset erimielisyydet tai näkemyserot. Eri ministeriöiden itsenäiset lainvalmisteluprosessit johtavat tällä hetkellä siihen, että syntyy pulmatilanteita, hidasteita ja lainsäädännön tulkinnanvaraisuus lisääntyy.

Tärkein syy uudistustarpeelle on, että ihmiskunnan suuret haasteet kuten ilmastonmuutos tai megatrendit kuten digitalisaatio vaativat politiikkasektorit läpileikkaavia toimenpiteitä. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että kokonaisuutta hallinnoidaan ja johdetaan selkeästi.

Valtioneuvostosta tulee perustaa Ruotsin mallin mukainen valtioneuvoston virasto johtamaan hallitusohjelman toteuttamista ja lainsäädäntöhankkeiden prosesseja. Nykyiset ministeriöt toimisivat valtioneuvoston viraston pääosastoina. Samalla ministeriöiden hallinnonalat tulee päivittää nykyaikaan.

Maa- ja metsätalousministeriön, ympäristöministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalat tulee järjestää osittain uudelleen niin, että uusiksi ministeriöiksi perustetaan digitalisaatioministeriö, luonnonvara- ja ilmastoministeriö sekä rakennetun ympäristön ministeriö. Luonnonvara- ja ilmastoministeriöön olisi yhdistetty niin luonnonvaroihin kuin energiaan liittyvät kysymykset. Rakennetun ympäristön ministeriöön taas istuisivat liikenteeseen, infraan ja asuntopolitiikkaan liittyvät asiat.

RATKAISUT

- Perustetaan Ruotsin mallin mukainen valtioneuvoston virasto johtamaan lainvalmisteluprosesseja. Tehdään nykyisistä ministeriöistä valtioneuvoston viraston pääosastoja.
- Päivitetään ministeriöiden hallinnonalat nykyaikaan. Yhdistetään luonnonvaroihin ja energiaan liittyvät kysymykset uuteen luonnonvara- ja ilmastoministeriöön. Liikenne, infra ja asuntopolitiikka tulee puolestaan yhdistää uuteen rakennetun ympäristön ministeriöön. Lisäksi tarvitaan uusi digitalisaatioministeriö.

2

SUJUVAA SÄÄNTELYÄ

HILLITÄÄN LAINSÄÄDÄNNÖN MÄÄRÄÄ ONE IN – ONE OUT -PERIAATTEELLA. OTETAAN KÄYTTÖÖN LAKIHANKKEIDEN JÄLKIARVIOINTI.

Lainsäädännön määrän kasvua on hillittävä. Kannustava ja innostava toimintaympäristö vaatii, että yrityksiä ja yksilöitä ei lannisteta liiallisella säädöstulvalla. Lainsäädännön määrää voidaan suitsia ottamalla käyttöön one in – one out -periaate. Tämä periaate tarkoittaa, että yrityksille taakkaa aiheuttavan sääntelyn säätäminen edellyttää, että taakkaa puretaan toisaalta. Menetelmä on käytössä Saksassa. Suomessa työ- ja elinkeinoministeriössä sekä maa- ja metsätalousministeriössä tehtiin vuonna 2017 kokeilu, jonka tavoitteena oli kehittää laskentamalli säädöshankkeiden yritysvaikutusten arviointiin. Kokeilun pohjalta tulee valmistella malli siitä, kuinka one in – one out -periaatetta voidaan toteuttaa Suomessa.

Viime vuodet ovat osoittaneet, että suurten rakenteellisten uudistusten toteuttaminen on

hankalaa. Vaikka laadukas lainvalmistelu onkin tärkeää, tuntuu että valmisteluvaiheessa haetaan usein liiankin täydellistä ratkaisua. Prosessien sujuvuutta edistäisi se, että lakihankkeille otettaisiin käyttöön jälkiarviointi ja takuukorjausmekanismi. Vietäisiin lakihanke maaliin parhaalla mahdollisella tavalla sen hetkisten tietojen pohjalta, mutta sovittaisiin jälkiarvioinnista ja takuukorjausmekanismista.

Säännökset voivat osoittautua epäonnistuneiksi, hyödyttömiksi tai tarpeettomiksi. Käytännössä on kuitenkin vaikea saada aikaan tuoreen sääntelyn kumoaminen. Lakihankkeissa tulisi hyödyntää jälkiarviointia paljon nykyistä enemmän ja kaikissa merkittävässä lakihankkeissa jälkiarvioinnin tulisi olla automaatio. Jälkiarvioinnissa arvioitaisiin lainsäädännön tarpeellisuus ja toimivuus vuoden tai kahden kuluttua lain voimaantulosta ja korjattaisiin mahdolliset puutteet.

RATKAISUT

- Hillitään lainsäädännön määrää ottamalla käyttöön One in - one out -periaate lainsäädännön valmistelussa.
- Otetaan käyttöön lakihankkeiden jälkiarviointi ja takuukorjausmekanismi, varsinkin merkittäviin uusiin lakihankkeisiin.

3

AVATAAN KILPAILUA

KILPAILUN AVAAMISELLA JA SÄÄNTELYN VAPAUTTAMISELLA ON SUURI HENKINEN MERKITYS YHTEISKUNNAN, YRITYSTEN JA YKSILÖIDEN VAPAUDEN JA VASTUUN NÄKÖKULMASTA.

Markkinoiden toimivuus, taloudellinen toimeliaisuus, innovaatiot ja kasvu vaativat, että yksityisten yritysten kilpailua ja toimintaa markkinoilla ei tukahduteta julkisen sektorin toimesta. Vanhentuneita monopoleja ja markkinoillepääsyn muita esteitä on purettava määrätietoisesti. Erityisesti digitalisaation luomat uudet liiketoimintamallit on huomioitava kilpailun avaamisen yhteydessä.

JATKETAAN ALKOHOLIN MYNNIN VAPAUTTAMISTA

Vuonna 2018 voimaan tullut uusi alkoholilaki vapautti maltillisesti alkoholin myyntiä. Lakimuutoksen yhteydessä esitetyt uhkakuvat eivät toteutuneet vaan esimerkiksi väkevien alkoholijuomien myynti on vähentynyt ja nuoret kuluttavat alkoholia entistä vähemmän.

Alkoholin myynnin vapauttamista on jatkettava. Miedot alkoholijuomat tulisi sallia vähittäiskaupan myytäväksi ja alkoholin myynnin kellonaikaa koskevista rajoituksista tulee luopua. Anniskelun byrokratiaa on muutenkin kevennettävä ja liiallisesta holhouksesta luovuttava.

RATKAISUT

- Sallitaan miedot alkoholijuomat vähittäiskaupan myytäväksi.
- Luovutaan alkoholin myynnin kellonaikaa koskevista rajoituksista.
- Kevennetään anniskeluun liittyvää byrokratiaa.

VAPAUTETAAN APTEEKKI-SÄÄNTELYÄ TURVALLISESTI

Apteekkisääntely ei vastaa nyky-yhteiskunnan tarpeita ja tavoitteita. Apteekkien sijainnin ja aukioloaikojen tulisi vastata asiakkaiden tarpeita ja kysyntää. Itsehoitolääkkeiden myyntipaikkoja tulee lisätä eli niiden myyntiä on vapautettava vähittäiskaupalle.

Apteekkien määrän tiukka sääntely tekee uusien apteekkien avaamisen vaikeaksi, vaikka tarvetta ja kysyntää olisi. Apteekkisääntelyssä tulisikin luopua tarveharkinnasta ja apteekin perustaminen pitäisi tehdä mahdolliseksi ilmoitusmenettelyllä, jos perustaja ja apteekki täyttävät lain vaatimat edellytykset apteekkitoiminnan harjoittamiseen. Lääkkeiden saatavuuden ja maan kattavan lääkehuollon turvaamiseksi apteekkeille voitaisiin esimerkiksi määritellä minimitaso lääkevaraston sisällöstä ja koosta. Apteekkitoiminnan harjoittaminen yhtiömuodossa tulisi sallia.

RATKAISUT

- Vapautetaan itsehoitolääkkeiden myyntiä vähittäiskaupalle.
- Luovutaan apteekkien määrää rajoittavasta tarveharkinnasta.
- Sallitaan apteekkitoiminnan harjoittaminen yhtiömuodossa.

6. GLOBAALISTI PÄRJÄÄVÄ EU - SUOMEN KILPAILUKYVYN VETURI

EU:N TOIMIVAT SISÄMARKKINAT, KAUPPASOPIMUKSET SEKÄ SÄÄNTÖPOHJAISEN VAPAAKAUPAN EDISTÄMINEN TUKEVAT SUOMEN KILPAILUKYKYÄ. ILMAN KILPAILUKYKYISTÄ EUROOPPAA EI OLE KILPAILUKYKYISTÄ SUOMEA.

Kilpailukykyinen Eurooppa toimii Suomen kilpailukyvyn veturina. Ensinnäkin tämä vaatii, että EU:n sisämarkkinat toimivat tehokkaammin, sillä Suomen viennistä 60 prosenttia ja tuonnista 73 prosenttia perustuu EU:n sisämarkkinoihin.

Toiseksi sisämarkkinoiden kehittämisen ohella Suomen kilpailukykyä auttaa EU:n aktiivinen ja tuloksellinen kauppaja- ja investointipolitiikka, joka avaa uusia markkinoita myös EU:n ulkopuolelta. Suomen vientituotteista peräti 76 prosenttia on niin sanottuja välituotteita, jotka EU-maiden ja niissä toimivien kauppakumppanien kautta päätyvät loppumarkkinoille, jotka usein ovat Aasiassa tai Amerikassa.

Kolmanneksi EU:n ennakkoluulottomat toimet, jotka vahvistavat oikealla tavalla vihreää taloutta Euroopassa, vahvistavat myös Suomen kilpailukykyä. Suomella on paljon osaamista kestävä kasvun rakentamisessa ilmastoneutraalin teollisuuden johdolla. Suomalaiselle puhtaan teknologian viennille avautuu uusia markkinoita.

TEHOSTETAAN EU:N SISÄMARKKINOITA

EU:lta kaivataan fiksua sääntelyä, joka johtaa mahdollisimman yhdenmukaisiin markkina-sääntöihin koko EU-alueella. Tämä voi vaatia täysharmonisointia ja kansallisten liikkumavarojen kaventamista sääntelyssä. Myös EU-jäsenmaiden laiminlyönteihin ja hidasteluun kansallisen sääntelyn harmonisoinnissa on puuttava nykyistä tehokkaammin ja nopeammin. Olemassa olevan EU-lainsäädännön tehokas toimeenpano on avainasemassa sisämarkkinoiden toimivuuden ja reilun kilpailun kannalta. Sisämarkkinoiden tuoma hyöty EU:n kansantalouteen voisi olla 30 prosenttia suurempi, jos EU-markkinat toimisivat USA:n osavaltioiden kaupan kaltaisesti.

Suomen on omalta osaltaan edistettävä avointa markkinataloutta, sääntöpohjaista vapaakauppaa ja tervettä kilpailua EU:n sisämarkkinoilla. Tämä edellyttää, että olemme valmiita avaamaan myös kansallisia markkinoita kilpailulle ja purkamaan olemassa olevia kansallisia monopoleja, kilpailunesteitä ja markkinoiden jäykkyyksiä.

EU:n sisämarkkinasäännösten kansallisessa täytäntöönpanossa Suomen on vältettävä kansallisia sääntelyisiä, jotka helposti luovat pienille kotimarkkinoille tarpeettomia erityispiirteitä, jotka johtavat kilpailun ja tarjonnan tosiasialliseen supistumiseen. Suomen tulee sen sijaan vaikuttaa Euroopan komission ehdotuksiin ajoissa, niin että Suomen erityispiirteet tulevat huomioituksi jo lainsäädäntöä valmisteltaessa.

RATKAISUT

- Tehdään sisämarkkinoista tehokkaammat ja paremmin toimivat.
- Karsitaan monopoleja ja kilpailun esteitä.
- Vältetään tekemästä kansallisia sääntelyisiä.
- Monopoleja ja kilpailun esteitä edelleen karsittava
- Kansallisia sääntelyisiä vältettävä

EU:N KAUPPASOPIMUKSET HYÖDYTTÄVÄT SUOMALAISIA YRITYKSIÄ

EU:n on uusien kauppaja- ja investointisopimusten avulla avattava uusia markkinoita Euroopan ulkopuolelta ja karsittava kaupan esteitä. Esimerkiksi Suomen vienti Etelä-Koreaan kasvoi peräti 37 prosenttia sen jälkeen, kun EU-Korea-kauppasopimus tuli voimaan. EU:n on jatkettava ennakkoluulotonta kauppaja- ja investointipolitiikkaansa kolmansien maiden kanssa turvatakseen eurooppalaisille ja suomalaisille yrityksille terveen kilpailun ja entistä tasavertaisemmat toimintaedellytykset kansainvälisten kauppakumppanien kanssa.

RATKAISUT

- EU:n avattava uusia markkinoita maailmalta kauppapolitiikalla.
- Varmistetaan tasavertaiset toimintaedellytykset ja terve kilpailu.
- Tartutaan markkinoiden mahdollisuuksiin tehokkaasti.

KILPAILUETUA VIHREÄSTÄ TALOUDESTA

EU:n on syytä tavoitella kilpailuetua vihreästä taloudesta ja kiertotaloudesta, joka perustuu sopiviin kannusteisiin, mutta ennen kaikkea markkinaehtoisuuteen, oikeisiin teknologiavaihtoihin sekä viime kädessä yritysten ja kuluttajien kestäviin valintoihin. EU:n Green deal -ohjelmalla määritetään suuntaa siirtymälle, EU voi yhdessä asettaa päästötavoitteita, mutta EU-maiden on voitava valita parhaat ja kustannustehokkaimmat keinot niiden saavuttamiseksi. Päällekkäisten keinojen sijaan tulee etsiä toisiaan tukevia keinoja ja huomioida, etteivät ne vaaranna EU:n kilpailukykyä globaalisti. Taloudelliset, ekologiset ja sosiaaliset vaatimukset mukaan lukien ilmastoneutraalisuus on otettava huomioon EU:n kauppaa-, kilpailu- ja investointipolitiikassa, kun se pyrkii turvaamaan eurooppalaisille ja suomalaisille yrityksille terveen kilpailun ja entistä tasavertaisemmat toimintaedellytykset kansainvälisten kauppakumppanien kanssa.

Suomen on osattava poliittisesti ja taloudellisesti hyödyntää EU:n toimia ilmastoneutraalisuuden ja kiertotalouden rakentamisessa. Suomesta löytyy paljon osaamista puhtaan teknologian, vähäpäästöisyyden, energia- ja resurssitehokkuuden sekä kiertotalouden käytännön toteuttamiseksi. Suomesta löytyy myös tietoa ja osaamista siitä, kuinka esimerkiksi hoidettu metsätalous on keskeinen osa ratkaisua eikä ongelma, kuten esitetään. Suomen pitää myös itse osata rakentaa kansallinen strategia tavalla, joka vastaa yhdessä asetettuihin EU-tavoitteisiin, mutta ottaa riittävästi kansalliset erityispiirteet huomioon. Suomen tulisi vaikuttaa siihen, miten European globalisation adjustment fund voidaan saada myös hyödyntämään Suomea. Vihreä talous on Suomelle iso mahdollisuus, joka on hyödynnettävä.

RATKAISUT

- Haetaan edelläkävijyyttä ja kilpailuetua vihreästä taloudesta.
- Unohdetaan päällekkäiset ja ristiriitaiset ohjaukskeinot, koska markkinat odottavat ennakoitavuutta.
- Taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti tasapainossa ja toteutettavissa olevat tavoitteet.

VIITTEET:

ⁱKs. <https://kauppamari.fi/2019/11/01/kauppamari-tyovoimapula-ja-talousnakymien-epavarmuus-riivaa-suomalaisyriytyksia/>

ⁱⁱKs. laki yhteistoiminnasta yrityksissä

ⁱⁱⁱwww.government.se/49b73f/contentassets/3ed0a141ef05470a97c28ffbf62e0c78/ruotsin-hallitusjarjestelma

KESKUS- KAUPPAKAMARI

World Trade Center Helsinki,
Aleksanterinkatu 17, 00100 Helsinki
puh. 09 4242 6200,
keskuskauppakamari@chamber.fi

 @K3FIN

kauppakamari.fi